

DİYARBAKIRLI KÂMÎ VE MEVLİD'İ*

Ekrem BEKTAŞ*

ÖZET

1805 yılında Diyarbakırda doğan Mehmed Şabân Kâmî, hareketli ve uzun bir ömür sürdüktan sonra yine aynı şehirde 1884 yılında vefat etmiştir. Hayatı ve eserleri üzerine bugüne kadar bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada, Kâmî'nin hayatı ve Diyarbakır yöresinde okunan Mevlid-i Şerif'i üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonunda Mevlid metninin çevriyazısı verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakırlı Kâmî, Mehmed Şabân Kâmî, Mevlid, Mevlid-i Şerif.

KAMÎ OF DİYARBAKIR END HIS MEVLİD

ABSTRACT

Kami of Diyarbakır born in 1805 in Diyarbakır was died in the same city in 1884 after having a long and active life. So far, any academic study has not been done about his life and works. In this study, the life story of Kami of Diyarbakır and his work named Mevlid-i Şerif were considered. At the end of the study, the transcribed text of his Mevlid was given.

Keywords: Kâmî of Diyarbakır, Mehmed Şabân Kâmî, Mevlid, Mevlid-i Şerif.

Hayatı¹

Asıl adı Mehmed Şa'bân olan Kâmî, Hoca Ahmed Efendi adında bir zatın oğlu olup 15 Şa'bân 1220 H. (Milâdî 8 Kasım 1805) tarihinde – o zamanki adıyla- Diyarbakır'da doğar. Küçük yaşta Kur'ân-ı Kerim'i hıfzettiği için, "Hâfiz Mehmed Şa'bân" olarak da anılır. Devrin tanınmış ilim adamlarından tahsilini tamamladıktan sonra Ulu Cami bitişiğindeki Sarı Abdurrahman Paşa Kütüphanesi'nde ders vermeye başlar. Bir süre sonra öğrencilerinden büyük bir kısmının askere alınmaları üzerine, İstanbul'a gider ve isteğine uygun emir çıkartarak Diyarbakır'a geri döner. İstanbul'dan aldığı talimata rağmen, Ordu komutanı Hâfiz Paşa, öğrencileri askere almada ısrar edince, Şa'bân Efendi gücenir ve 1254 H./1838 M. yılında Mısır'a gider. Orada Mehmed Ali ve

* Bu makale, Adıyaman Üniversitesi tarafından 15-16 Mayıs 2009 tarihinde düzenlenen Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulmuş ve yayımlanmış olan bildiriden genişletilerek hazırlanmıştır. Bildiri için bkz. Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu (15-16 Mayıs 2009) Editörler: Doç. Dr. Süleyman Çaldak-Yrd. Doç. Dr. İbrahim Halil Tuğluk, Ankara 2010, s. 147-156.

• Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, elmek: ekrembek13@yahoo.com
1 Kâmî'nin hayatı hakkında bilgi için bkz.: Ali Emiri, *Tezkire-i Şu'arâ-i Âmid*, Matba'a-i Âmid, C. 1, s. 409-411; Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, s. 339; Ali Emiri Efendi, *Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid*, Haz. Galip Güner-Nurhan Güner, s. 48; Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, s. 242; Nâil Tuman, *Tuhfe-i Naili*, C. II, s. 846-7; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. 2, s. 773-775. Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, C. 2, s. 41-45.

İbrahim Paşa'dan himaye görür ve kendisine maaş bağlanır. Kâmî, Mısır'da iken Rufâ'î tarikatı şeyhlerinden İbrâhîm-i Bacûrî'ye intisap eder ve ondan da icâzet alır. Mehmed Şa'bân, Mısır'da iken hacca gider ve hac dönüşü İstanbul'a uğrar; oradan da Diyarbakır'a geri gelir. Diyarbakır'da yaptırdığı evin bir kısmını tekke hâline getirerek tarikatını yaymaya başlar. Şa'bân Efendi, 1266 H./1850 M. yılında Kerkük'e giderek Şeyh Abdurrahman-ı Talebânî (ö. 1858-9)'den Kâdirî tarikatına dair dersler alır ve Irak'ta bulunan büyük zatların kabirlerini ziyaret eder. 1270 H./1854 M. yılında meydana gelen Osmanlı-Rus harbine katılır ve harp bitiminde memleketine geri döner. Tekrar İstanbul'a gidip beş sene kaldıktan sonra Diyarbakır'a gelip yerleşen Şa'bân Efendi, 1301 H./1884 M. yılında vefat eder. Kâmî'nin vefatına hem öğrencisi, hem de akrabası Ali Emirî şu tarih manzumesini yazar:

Hâfız-ı Kur'ân mücevvid âlim ü şeyh ü fakîh
Mûsikî-dân şâ'ir ü münşî vü hattât-ı cihân
Kâdirî vü Nakş-bendî vü tasavvuf-âşinâ
Hikmet ü hey'et nücûmun vâkîf-ı ferd-i zamân
Vâfîk u sâbîh mu'abbir mantıkî sâhib-nefes
Hem müfessir hem muhaddis hem sahî hem nüktedân
Etdi ol pîr-i mübârekden fezâ'il iktibâs
Oldu altmış yıl bu kişverden çıkan hep fâzılân²

Ali Emirî ve ondan naklen bazı kaynakların bildirdiğine göre, Mehmed Şa'bân Efendi, şiirlerinde iki mahlas kullanmıştır. Şairin ilk kullandığı mahlası "Refik"tir. "Kâmî", onun daha sonra şiirlerinde kullandığı mahlasıdır. Ali Emirî'nin bu konuda verdiği bilgi şöyledir: "*Refik, Üstâd-i ekremimiz Hâfız Mehmed Şa'bân Kâmî Efendi Hazretleri 'unvân-ı cevânilerinde ittihâz buyurdıkları mahlasdır. Yirmi beş yaşında yani 1245 senesine kadar bu mahlas ile inşâd-ı âsâr ederek muahharan Kâmî mahlas-i âlîsi intihâb buyurmuşlar idi.*"³

Edebî Kişiliği

Mehmed Şa'bân, şairliğinden ziyade, âlim ve mutasavvıf kişiliğiyle öne çıkan bir şahsiyettir. Talebesi Ali Emirî, yukarıya aldığımız tarih manzumesinde hocasını şu sıfatlarla över: Hâfız, tecvidle Kur'ân okuyan, âlim, şeyh, fakih, musiki-dân, şâir, münşî, hattat, tasavvuf-âşina, felsefeci, astronomi bilen, mu'abbir, mantıkçı, müfessir, muhaddis, nüktedân...

Bursalı Mehmed Tahir de "Tabî'at-ı şi'riyyesi 'ilm-i hat ve mûsikîye de intisâbı vardır"⁴ diyerek Kâmî'nin sadece şiir, mûsikî ve hat sanatlarıyla uğraştığını bildirir.

Mahmut Kemâl İnal ise Kâmî'nin şiirleri için "*Kâmî Efendi'nin gördüğüm mevzun sözleri –emsalinin sözleri gibi- şiir değil, hatta nazmı muntazam addolunabilecek mertebeden de hayli uzaktır.*" değerlendirmesinde bulunduktan sonra, Ali Emirî'nin yukarıda zikrettiğimiz hocası hakkındaki övgü dolu ifadelerini de "sevdiğini göğşe çıkarmak, sevmediğini yerin dibine indirmek itiyadında bulunan Emirî Efendi -pek ziyade hürmet ettiği-...."⁵ diye eleştirir.

² İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1970, C. 2, s. 774; Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Neşriyatı, Diyarbakır, 1957, C. 2, s. 42.

³ Ali Emirî, *Tezkire-i Şu'arâ-i Âmid*, Matba'a-i Âmidî, Dersaadet, 1328, s. 409.

⁴ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri* (I-III), Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2000, s. 339.

⁵ İnal, age, 774.

Kâmî'nin tüm eserlerini özellikle de *Divânı*'nı incelemeden onun edebî kişiliği üzerinde fikir beyan edip hüküm vermek objektif olmasa gerek. Ancak üzerinde çalıştığımız Mevlid'e göre, Şa'bân Kâmî Efendi ne Ali Emîrî'nin övdüğü kadar mükemmel, ne de Mahmut Kemâl İnal'ın yerdiği kadar zayıf bir şairdir.

Gerek yazdığı eserlerden, gerekse kaynakların verdiği bilgilerden hareketle Kâmî'nin, Arapça ve Farsça'ya vâkıf ve bu dillerde şiir yazacak kadar bilgisi olduğunu söyleyebiliriz. *Kasîde-i Bürde*'ye nazire yazmış olması da onun Arapça'ya olan vukûfunu gösterir. Ayrıca üzerinde çalıştığımız Mevlid'te geçen âyet ve hadisler de şairin Arapça bilgisini gösteren önemli ipuçlarıdır. Âyet ve hadislerden yapılan iktibaslardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Cümleden müstağnî Allāhu'ş-şamed

Olmadı anıñ için *küfven aḥad* (6)⁶

Ḥazret-i İbrāhim'e erdi o nām

Nār-ı Nemrūd oldu çün *berden selām* (133)

Gözleri vaşında *mā-zāğa'l-başar*

Remzi engüştünde *ve'n-şakka'l-kamer* (300)

Oķunur *ve'ş-şemsi* ḥaddi bā-şafā

Dış eti sultān-ı gül rengi zībā (305)

Sür çıkar ğayrı dilinden el-meded

Tā tecellī kıla *Allāhu'ş-şamed* (483)

Ol ne şeb şām-ı sevād-ı a'zamı

Süre-i *ve'l-leyl* zülf ü perçemi (493)

Ma'na-yı *küntüm tūḥibbūn* sırrına

Muṭṭali' ol ey kalem er birin (576)

Mazhar-ı ḥakka'l-yaķın oldu güzīn

Gönderildi *rahmeten li'l-ālemīn* (598)

Maṭla'-ı *faşdā 'bimā tū'mer* ķarīn

Ṭal'at-endāz oldu Mekke'ye emīn (613)

Āyet-i *lemḥ'il-başar* bürhānıdır

Ev hüve akreb Ḥudā'nın şānıdır (618)

Ehl-i meclis ola cümle kām-yāb

Oķuna tūbā lehüm ḥüsnü me'āb (634)

6 Parantez içindeki rakamlar metindeki beyit numaralarını gösterir.

Bazı beyitlerde de ya mısraın tamamı ya da bir kısmı Arapça ibarelerden meydana gelmektedir:

Ola bî-gāye ber-aşhâb-ı güzîn
Rızvanu'llāhi 'aleyhim ecma 'm̄ (40)

Bir Resûl-i muhteremdir ol hümām
Şer'î bâkî tā ilā yevmi'l-kıyām (153)

Eyledi ol şeb münādî bir nidā
Hamdü li'llāh câ'enā hayru'l-verā (231)

Dedi evvel ayda Âdem bā-şafā
İbşiri bi'l-Muştafā yā ze'l-vefā (234)

Yok şerîk Allāh için yazmış ehad
Haysu şî te inneke menşûru kad (340)

Şa'bân Kâmî'nin Mevlid'inde kullandığı dil, yaşadığı yüzyıla göre ağır denilebilir. Bunda onun âlim kişiliğinin etkisi olsa gerek. Aşağıdaki örnek beyitlerin bazı mısralarının tamamı Farsça zincirleme tamlamalardan oluşmaktadır:

Hem şehensâh-ı hidiv-i ma'delet
Kâfile-sâlâr-ı ceş-i mes'adet (33)

Ez-hiţâb-ı 'izzet-i sırr-ı elest
Bâ-belâ zerrât-ı insân oldu mest (157)

Şadr-ı akşâ-yı niyâz-ı şâh-vâr
Ümmetî vâ ümmetî ez-Kirdgâr (328)

Gonça-i şad-berg-i gül-rengm̄ senā
İntizâm-bahşâ-yı 'âlemçün revā (474)

Şairin, bazı beyitlerde ise Türkçenin ahenkli söyleyişini yakaladığını görüyoruz:

Açdı ol demde şanadların o kuş
Kalbim ile arkamı mesh etdi hoş (291)

231 Allah'a hamd olsun ki sonda gelenlerin hayırlısı bize geldi. Arapça ibare. S'de bu ve bir önceki beyit birleştirilerek şöyle nazmedilmiş: Hâzret-i Âmine der oldı nidā

Li'llahi'l-ğamd câ'enā hayru'l-verā

340-345 arası beyitler S'de yok; "İstedğin şekilde sen zafer elde etmişsin." anlamında Arapça ibare.

328 S'den alınmış.

Merhabâ şad merhabâ yâ Muştafâ
 Merhabâ ehlen ve sehlen merhabâ (309)
 Secde içre dinlediler sözünü
 Yıkadılar kevşer ile yüzünü (336)
 Ol çobandır ümmete ümmet koyun
 Olmaz anıñ koyununa bir oyun (406)

Mevlid'teki bazı beyitlerin de zorlama hatta Mahmut Kemal İnal'ı haklı çıkaracak türden "mevzun söz"lerden ibaret olduğunu söyleyebiliriz. Aşağıya örnek olarak aldığımız beyitler bu türdendir:

Bir direm şarf eylese andan taraf
 Hakk aña verir mükâfâtı şeref (69)
 Yoluña qurbân edeyim birini
 Va'dim olsun ey kerem kânı ğanî (142)
 Vara vara vardı ol kâfirlere
 Gördü tolmuşdur 'adûlardan dere (192)
 Yiyecek aña tedârik eyledim
 Damre'ye koşdum çobana söyledim (405)

Söz tekrarları şiirde âhengi sağlayan önemli bir unsur olamakla birlikte Kâmî Mevlid'inin bazı beyitlerinde sözkonusu tekrarlar peş peşe sıralanınca, hoş karşılanmaması gereken türden tekrarlar oluyor:

Gel beri ey tûti-i hühû-yı zen
 Serv-i nâz üzre şehirlerde öten (476)
Gel beri ey tûti-i sükker-suhen
 Âşinâ-yı remz-i a'câz-ı dehen (477)
Gel beri ey hâme-i mu'ciz-beyân
 Cilve-gîr-i 'arş u ferş u âsmân (478)
Ol zamân ol nûr-ı a'zam Muştafâ
 Toğdu benden 'âleme verdi şafâ (292)
Ne halâ vü ne melâ vü ne semâ
 Oldu yek-ser cümle nâ-büd u fenâ (593)

142 Bu beyit S'de şöyledir: Râh-ı 'ışkında birin qurbân edem
 Hıttâ-i mülk-i 'Arab'da şân edem

405 Yiyecek ana D: Rüz-ı merre ben S.

Yukarıda da ifade edildiği üzere Şa'bân Kâmî Efendi, bir âlim, bir mutasavvıf, bir hâfiz, bir hattat ve bir şairdir. Ancak o, şairliğinden ziyade âlim ve mürşid kişiliğiyle öne çıkmış biridir. *Divânı* ve diğer eserleri incelendikten onun edebî kişiliği ve edebiyat tarihimizdeki gerçek yeri tespit edilecektir.

Eserleri

1- *Dîvân*: Şairin *Divânı* 1280 H./1863 M. yılında Arap harfleriyle basılmıştır. Bu baskının serlevhasında “*Dîvân-ı Şeyh Mehmed Şa'bân Kâmî el-Âmidî*” ibaresi yazılıdır. İlk 28 sahifede kasideler yer almaktadır. Bundan sonra eser tekrar birden başlamak üzere numaralandırılmış; sırasıyla gazeller, terci-bendler, tahmis, bir lügaz, bir mürabba ve bazı müfredlere yer verilmiştir.⁷

2- *Kasîde-i Kamısiyye*: Arapça 201 beyitten ibaret olan eser, *Kasîde-i Bürde*'ye naziredir. Telif tarihi 1279 H./1862 M. olup 1280 H./1863 M. yılında basılmıştır.

3- *Mevlid*: Daha sonra teferruatlı bir şekilde üzerinde durulacaktır.

4- *Mi'râciye*: Şevket Beysanoğlu'nun ayrı bir eser olarak değerlendirdiği Mi'râciye, 1280 yılında İstanbul'da *Kasîde-i Kamısiyye*, *Hadîka-i Ma'neviyye* ve *İrfaniyye* olarak isimlendirilen *Mevlid* ile birlikte aynı cilt içinde basılmıştır. Tamamı 150 beyit olan ve Hz. Muhammed'in miraca çıkışını anlatan bu kısmın müstakil bir eser değil, Kâmî *Mevlid*'inin miraciye bölümü olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden *Mevlid* metnine dahil edilmiştir.⁸

5- *Hadîka-i Ma'neviyye*: Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in şehid edilişlerini ve Kerbelâ faciasını anlatan manzum bir risaledir. Bu kitapçık da *Kasîde-i Kamısiyye* ve *Mevlid-i Şerif* ile birlikte 1280 H./1863 M. de basılmıştır. Tamamı 214 beyittir.

6- *Redd-i Protestan*: Protestanlığın reddi hakkında yazılmış Türkçe bir risaledir.⁹

7- *Fâtih-i Müşkilât*: Eserin 18 bahisten ibaret olduğu ve Sultan Abdulaziz'e takdim edildiğini Şevket Beysanoğlu bildirmektedir.

8- *Münşeât*: Kâmî'nin mektuplarını içine alan bir eserdir.

9- Hazreti İsâ'nın nüzulüne ve Deccal'a dair risale.

7 Mahmud Kemal İnal, şairin *Divânı* için şu bilgiyi verir: “Bir münacat, bir mi'râciye, birkaç naat ve medhiye ile birkaç kasideyi ihtiva ettiği halde “Divan” namı verilen mecmuası “27” sahifeden ibarettir. 1863 [1280 H.] te taş basma ile İstanbul'da tabolunmuştur.” İnal, C. 2, s. 773.

8 Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nâmeler adlı çalışmanın yazarı Metin Akar (1987: 118)'deki bir dipnotta, Kâmî'nin DTCF Kütüphanesi No: 1222 ve 1301'de kayıtlı bulunan *Mevlid*'inde Mirac bölümlerinin olduğunu tespit ettiğini, ancak eseri inceleyemediğini ifade etmektedir. Yazarın kütüphane bölümü belirtmeden verdiği sözkonusu numaralardaki Kâmî'ye ait *Mevlid*leri, gerek yazma, gerekse basma bölümlerini araştırmamıza rağmen bulamadık.

9 Ali Emiri'den naklen *Son Asır Türk Şairleri ve Diyarbakır Fikir ve Sanat Adamları* adlı eserlerde isimleri zikredilen bu eserlerin şimdilik herhangi bir nüshasına rastlanılmamıştır.

Mevlid-i Nebî¹⁰

Kâmî Şa'bân Efendi'nin yazmış olduğu Mevlid'in -şimdilik kaydıyla- ikisi yazma, biri de matbu olmak üzere üç nüshası elimizdedir. Matbu nüsha, Kâmî'nin *Kasîde-i Kamîsiyye* ve *Hadîka-i Ma'neviyye* adlı eserleriyle birlikte 1280 H./1863 M. yılında İstanbul'da basılmış olan taş baskıdır. Ancak yukarıda adlarını saydığımız eserleri içine alan bu cild içinde Kâmî'nin iki ayrı Mevlid'i varmış gibi düzenlenmiştir. Cilt içinde yer alan ilk eser, *Mevlid-i Şerîf* olarak isimlendirilip “Der-Beyân-ı Şurût-ı Kırâ'at, Der-Beyân-ı Fezâ'il-i Kırâ'at-ı Mevlid-i Şerîf, “Der-Beyân-ı İrhâsât-ı Hazret-i Muhammedî 'Aleyhi Salavâtü'l-Ebedî”, “Der-Beyân-ı Mu'cizât-ı Fahr-ı Risâlet-penâh 'Aleyhi Salavâtü'llâh” ve “Der-Beyân-ı Mi'râc-ı Hazret-i Muhammedî 'Aleyhi Salavâtü'l-Ebedî” alt başlıklarından meydana gelmektedir.

Kâmî'nin aynı cilt içinde, *Kasîde-i Kamîsiyye* ve *Hadîka-i Ma'neviyye*'den sonra ayrı bir eser olarak düzenlenmiş ve “Risâle-i Mevlid-i Şerîf 'İrfâniyye Te'lîf-i Mehmed Şa'bân Kâmî el-Âmidî” ismiyle başka bir eseri yer almaktadır. Başlıktan da anlaşıldığı gibi, Mevlid-i Şerîf “*İrfaniyye*” olarak isimlendirilmiştir. Bu kısımda da “Nazm-ı Latîf Der-Beyân-ı Fezâ'il-i Bezm-i Mevlid-i Şerîf”, “Na't-ı Şerîf”, “Beyân-ı İbtidâ-i Nûr-ı Ahmedî, Keyfiyet-i Hazret-i 'Abdu'llâh”, “Beyân-ı Avân-ı Haml-i Hazret-i Âmine”, “Teşrif-i Hazret-i Fahr-ı Risâlet”, “Na't-ı Şerîf” ve “Matlabu'd-Du'â” alt başlıkları yer alır. Görüldüğü gibi, bu alt başlıklar bir mevlidde bulunabilecek türden başlıklardır. Dolayısıyla “Kâmî'nin *Mevlid* 'i, halk tarzı olarak bilinen yanlış bir tasnifle düzenlenmiştir” kanaatindeyiz. Şairin *Kasîde-i Kamîsiyye* ve *Hadîka-i Ma'neviyye* ile aynı cilt içinde bulunan ve 1280 H./1863 M. tarihinde basılan Mevlid'i, Süleymaniye Kütüphanesi Kadı-zâde Burhaneddin No 146'da kayıtlı olup çevriyazıda S kısaltmasıyla gösterilmiştir.

Kâmî Mevlid'inin elimizde bulunan yazma nüshalarından ilki, Ankara Millî Kütüphane Yz. A 5748 numara ile kayıtlı nüshadır. İstinsah kaydındaki bilgiye göre nüsha, Abdulkadir Vefâyî tarafından 1105H./1693 M. yılında yazılmıştır. Ancak burada verilen istinsah yılında bir yanlışlık olsa gerek... Çünkü Kâmî'nin doğum tarihi 15 Şa'bân 1220 H./Ekim 1805 M.'dir. Şairin eserine düşürdüğü tarih de “kad miskü hitâm” ibaresiyle 1271 H./1854-5 M.'dir. Dolayısıyla eserin bu tarihte istinsah edilmiş olması imkânsızdır. Çevriyazıda bu yazma M kısaltmasıyla gösterilmiştir.

Kâmî *Mevlid*'inin yukarıda değindiğimiz matbu nüshasından 18, M nüshasından da 23 yıl sonra, yani 1299H./1881M. yılında istinsah edilmiş ve Diyarbakır İhtisas Kütüphanesi 4378 numarada kayıtlı bir yazma nüshası daha vardır. Bu yazma nüshanın tavsifi daha önce Önder Göçgün tarafından yapılmış ve bilim âlemine tanıtılmıştır.¹¹ Ancak Göçgün'ün *Mevlid*'in dua bölümünde yer alan

10 Kâmî'nin Mevlid'i, gerek Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-necât* adlı eseri ile gerekse Kâmî'den sonra bu bölgede yetişmiş ve mevlid yazmış Diyarbakırlı İbrahim Re'fet (ö. 1903), Siverekli Hacı Yusuf Sami Efendi (ö. 1932) ve Siverekli İbrahim Re'fet (ö. 1938) gibi şairlerin yazdıkları Mevlidler arasında benzer yönler vardır. Ancak bu metinler arasındaki etkileşim ayrı bir çalışma konusu oluşturacak kadar fazla olduğundan, bu konu üzerinde durulmamıştır. Sözümlü ettiğimiz bu metinler için bkz. *Süleyman Çelebi Mevlid, (Vesiletü'n-necât)*, haz. Necla Pekolcay, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1980; Ekrem Bektaş, “Siverekli İbrahim Re'fet ve Mevlid'i”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Yıl: 2007, S. 17, s. 77-103; Ramazan Özgültekin, *Siverekli Hacı Yusuf Sami Efendi Hayatı ve Eserleri, Siverek*, 2005; Hüseyin Akpınar-Hikmet Atik, “Siverekli Sami Efendi'nin Mevlid'i ve Şanlıurfa Yöresinde İcrâsı”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi “Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed” (7-8 Mart 2009) sempozyumunda sunulan bildiri.

11 (1979: 218)

Nâzımın budur niyazı yâd ola
Fâtihayla rûhu her dem şâd ola

beytinden hareketle eserin müellifi için “17. yüzyılın 2. yarısında ve 18. yüzyılın başlarında yaşayan ve Hz. Peygamber’e yazdığı kasidelerle tanınan Yahya Nazım Efendi olduğunu sanıyoruz” demesi, herhalde bir dikkatsizlik sonucu olsa gerek. Çünkü yukarıda verilen beyitten yedi beyit sonra gelen

Kâmi Mevlid-i Resûl oldu tamâm
Nazmına târîh “kad miskü hitâm”

beytiyle hem “Kâmi” mahlası, hem de “*kad miskü hitâm*” ifadesiyle *Mevlid*’in telif tarihi olan 1271 H./1854-5 M. yılı verilmiştir.

Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları adlı eserin yazarı Şevket Beysanoğlu (1957: 41), Kâmi’nin, biri matbu, biri de yazma olmak üzere iki Mevlid’i ve bir Mi’raciye’si olduğunu ifade eder. Hâlbuki Beysanoğlu’nun Miraciye ve biri yazma, biri de matbu Mevlid olarak değerlendirdiği eserlerin üçü de tek bir Mevlid’den ibarettir. Yazarın Mevlid ile Miraciye olarak değerlendirdiği eserler, daha önce de ifade edildiği gibi, *Kasîde-i Kamisiyye*, *Hadika-i Ma’nevîyye* ile birlikte 1280 H./1863 M. yılında İstanbul’da basılmıştır. Kâmi *Mevlid*’inin matbu ile iki yazma nüshası arasında yaptığımız karşılaştırmaya göre, şairin bir tek Mevlid’inin olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla Beysanoğlu’nun Kâmi’nin iki ayrı Mevlidi ile Mi’raciye’sinin olduğunu ileri sürmesi, kanaatimizce, yeteri kadar araştırma ve karşılaştırma yapılmadan verilmiş bir hükümdür. Bu yüzden elimizdeki iki yazma Mevlid metni ile Mi’raciye olarak gösterilen matbu metni ve aynı cilt içinde “İrfâniyye” olarak gösterilen Mevlid metnini bir tek Mevlid olarak değerlendirdik ve tenkitli metni buna göre kurmaya çalıştık.

Kâmi Mevlidi’nin elimizdeki iki yazma nüshası arasında çok benzerlikler bulunmaktadır. Daha sonra istinsah edilen D nüshasının, M nüshasının oluşturduğu kolun, başka bir nüshasından istinsah edildiğini tahmin ediyoruz. Çünkü M nüshası 320 beyitken, D nüshası 408 beyitten oluşmaktadır.

S kısaltmasıyla verdiğimiz matbu Mevlid’in toplam beyit sayısı ise 500’dür. Ancak bu rakama iki yazma nüshada da bulunmayan 158 beyitlik Mi’raciye bölümü dahildir. Matbu metinle yazma nüshalar arasında büyük farklılıklar vardır. Hikâye edilen vak’alar aynı olduğu halde, ifade tarzı birbirinden tamamen farklıdır. Hatta yazma nüshaların dili, matbuya göre çok daha sade ve anlaşılırdır.

Elimizdeki iki yazma ve matbu nüsha arasında yaptığımız karşılaştırma sonucunda Mevlid’in beyit sayısını 663 olarak tespit ettik. Ancak Mevlid metninin başında yer alan ve Mevlid kandilinin faziletinden bahseden 7 bendlik murabba ile sadece yazma nüshalarda yer alan ve İbn Hacer el-Heysemî (ö. 1565)’nin Arapça Mevlid’inden iktibas edilmiş olan 15 beyitlik kısım bu sayıya dâhil değildir. Baştaki murabba ile Mevlid’in vezni, Süleyman Çelebi (ö. 1422) *Mevlid*’inde kullanılan aruz kalıbına uygun olup “Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün”dür. Aslında her iki eser arasındaki benzerlik sadece ölçüde değil, yer yer muhtelif beyitlerde de kendisini göstermektedir. Meselâ Kâmi’nin nakarat beyti olan

Dü cihânda her kim isterse necât
Okusun sultân-ı kevneyne salât
beyti, Süleyman Çelebi’nin meşhur eserindeki

“Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile ayduñ es-salât”

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

beytini andırmaktadır.

Mevlid'in bölüm başlıkları, yazma nüshalarda olmayıp sadece matbuda vardır. Bir bölümün başlığı da tarafımızdan konulmuştur. Gerek bu başlıklara, gerekse işlenen konuya göre, Kâmî Mevlidi şu bölümlerden oluşur:

1. Tevhid bölümü: Allâh'ın birliği ve büyüklüğünün anlatıldığı bu bölüm, 1-25 beyit arasındadır. Monotonluğu gidermek ve Hz. Muhammed'e salât ve selâm getirmek için her bölümün sonunda tekrar edilen

“Dü cihânda her kim isterse necât
Okusun sultân-ı kevneyne salât”

nakarat beyti yer alır. Ancak bu nakarat beyti M ve S'de bazen değişmektedir.

2. Na't-ı Şerîf: 26-44. beyitler arasındaki bu bölümde, Hz. Muhammed'in âlemin kendisiyle övüldüğü, âlemin yaratılmasına vesile olduğu, nebîler serveri, şefaât madeni, Allâh'ın sırlarının hazinesi, hâtemü'l-enbiyâ olduğu ve âlemlere rahmet olarak gönderildiği... anlatılmaktadır.

3. Sebeb-i Te'lif: “Der-Beyân-ı Şurût-ı Kırâ'at” başlığıyla yer alan bu bölümde (45-54) Kâmî, Hz. Muhammed'in faziletleri hakkında bir eser yazmak istediğini belirttiikten sonra, ona salât ve selâm getirmenin hem dünyada, hem de ahirette insanı mutluluğa ulaştırdığını anlatır. Bir Fâtiha ile ruhunun şad edilmesi ricasını

“Nâzımın budur niyazı yâd ola
Fâtihayla rûhu her dem şad ola”

beytiyle dile getirir.

Kâmî Efendi, sebeb-i te'liften sonra (55-73), Mevlid okuma veya okutmanın faziletini belirtmek üzere, Mısır'da geçen şu vak'ayı nakleder:

“Mısır'da her sene Mevlid okutan saygın bir kimsenin Yahudi bir komşusu varmış. O Yahudi'nin de çok iffetli bir eşi varmış. Yahudi'nin eşi Müslüman olduktan sonra rüyasında, Hz. Muhammed'in ashabıyla kendisini imana davet etmek için evlerine geldiğini görür. Kadın, sabah olunca gördüğü rüyayı eşine anlatır. Yahudi adam da sonraki gece aynı rüyayı görür ve böylece karı koca Müslüman olurlar. Aynı aile Müslüman olduktan sonra Mevlid-i şerif okutur.”

Şair, Mevlidin feyziyle bir Yahudi ailesinin kurtuluşa erdiğini ifade ettikten sonra, mevlid okuma veya okutmanın, özellikle mevlidin başında ve sonunda aşr-ı şerif okumanın faziletinden söz ederek bölümü bitirir.

4. Mevlid Okumanın Fazileti: “Der-Beyân-ı Fezâ'il-i Kırâ'at-ı Mevlid-i Şerîf” başlığı altında Kâmî, mevlid okumanın faziletinden bahseden bir hikâyeye (74-104) anlatır:

“Muzaffer adlı Bağdad valisinin bir oğlu vardır. Valinin oğlu, bir gün bakıcısına haber vermeden dışarı çıkar. Serkeş bir ata binmiş olan bir kişi, bu çocuğa çarparak kazaen onun ölümüne sebep olur. Bu hadiseyi dadı ve hizmetkârlardan haber alan vali, çarpan kişiyi cezalandırmak üzere bağlatır. Gaibten görünen bir ihtiyar, biçare adama “Mevlid-i şerif va'd et!” der. Adam, tavsiyeye uyarak bir mevlid oku(t)mayı va'd eder. Bunun üzerine tavrı değişen vali, kazaya sebep olan kişiyi affeder ve oğlunun Allah'ın emriyle öldüğünü kabul ederek kadere teslim olur. Kendisinde yasin üzüntüsü geçince, merak ederek gence “Sende bir hususiyet, bir tesir var... Nedir bunun sebebi?” diye sorar. Genç adam da şahit olduğu fevkalâde hâli ve va'dini anlatır. Böylece Mevlid okumanın faziletini öğrenen vali, bu hadiseden sonra her yıl mevlid okutmaya başlar; halka ziyafet verir; Mevlid okutmanın pek çok faydasını görmüş olur.”

Turkish Studies

Matbu nüshada söz konusu hikâye (90-103) biraz farklılık arz eder: “Bağdad’ta yaşayan bir genç, bir topluluk içinde okunan mevlid-i şerifi dinledikten sonra, gece bir rüya görür: Düşünde Kıyamet günü bir münadinin (seslenici), mevlid ehli olanları sürekli cennete çağırdığını ve onlara kalacakları köşkleri gösterdiğini görür. Bu rüyadan sonra genç her yıl mevlid kandiline iştirak eder. Bir gün herkesin bu gencin öldüğünü sandığı bir anda, o gözünü açar ve cennetteki köşkünü gördüğünü söyleyerek halkı hayrette bırakır.”

5. Beyân-ı İbtidâ-i Nûr-ı Ahmedî: Bu bölümde (105-182) şair, Allâh’ın hiçbir şeyi yaratmadan önce Hz. Muhammed’in nûrunu yarattığını, bu nûr ile herşeyin vücud bulduğunu ifade ederek söze başlar. Sanatkâr bu kısımda “Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” âyet-i kerimesiyle “Habibim, sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım!” hadis-i kudsîsini anlattıklarına delil olarak iktibas eder. Bu bölümde, iblis hariç bütün meleklerin Nûr-ı Muhammedî’ye secde ettiği, iblis’in secde etmediği için lânetlendiği, yine bu nûrun Hz. Âdem’de, Hz. Havva’da, Hz. Şit’te, Hz. Nuh’ta, Hz. Süleyman’ın mühründe, Hz. Yusuf’un güzelliğinde, Hz. İbrahim’de, Hz. İsmail’de ve Hz. İshak’da görüldüğü ifade edilir.

Nakarât beytinden sonra bu bölümün bir devamı olarak (140-182) Hz. Muhammed’in dedesi Abdulmuttalib’in on erkek çocuğu olması hâlinde birini kurban edeceğini söylemesi vak’ası anlatılır. On oğlu olan Abdulmuttalib, Mekke’nin ileri gelenleri ile bir toplantı yapar ve çekilecek kura sonucu bir oğlunu kurban edeceğine karar verir. Kâbe’de toplanan heyet, kura çeker ve ilk kura Abdullah’a çıkar. Ancak oradakiler buna razı olmayıp Abdullah’ı kurban olmaktan kurtarmak için on deve fidye olarak ortaya koyarlar. Kura çekilişi on defa tekrar edilir ve her seferinde de kura Abdullah’a isabet eder. Deve sayısı yüze çıkarılınca, bu sefer kura deveye çıkar ve Abdullah kurban edilmekten kurtulur.

6- “Keyfiyet-i Hazret-i ‘Abdu’llâh” olarak isimlendirilen bu bölümün (184-224) ilk beyitlerinde yine Hz. Muhammed’in nurundan söz edilir. Daha sonraki beyitlerde, rahiplerin Hz. Muhammed’in geleceğinin yakın olduğunu söylemesi üzerine, Şam müşriklerinden yetmiş kişinin Hz. Muhammed’in babası olacak kişiyi öldürmek niyetiyle Mekke’ye gelmeleri anlatılır. Hz. Âmine’nin babası Vehb ile ava çıkmış olan Abdullah’ı avda iken öldürmek isteyen müşrikler, Allah tarafından gökten gönderilen askerlerin yardımıyla orada katledilirler. Sonraki beyitlerde de (190-219) Hz. Âmine ile Hz. Abdullah’ın evliliği anlatılır. Bu beyitlerde kız isteme âdeti, anne ve babaların rızası ve yapılan nikâh ve düğün merasimleri kısa da olsa anlatılır.

7- “Beyân-ı Avân-ı Haml-i Hazret-i Âmine” başlığı altında (225-243) Kâmî, Âmine Hanım’ın Hz. Muhammed’e hamile kalmasını kısaca ve gayet edebî bir üslupla anlatır. Çocuğun anne rahmine düştüğü ilk gün, validesi gaipten bir ses duymuş ve peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed’e hamile olduğu haberini almıştır. Hamileliğin her ayında sırasıyla Hz. Âdem, Hz. Şit, Hz. İdris, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. İsmail, Hz. İbrahim, Hz. Musâ ve Hz. İsa Âmine’yi ziyaret edip ona müjde verirler.

8- “Teşrif-i Hazret-i Fahr-i Risâlet” olarak adlandırılan bu bölümde (244-318), Hz. Muhammed’in dünyaya gelişi ile doğum öncesi ve doğum sonrası meydana gelen bazı mucizeler anlatılır. Doğum anında Âmine Hanım’ın yanında Hz. Havva, Hz. Asiye, Hz. Meryem ve Hz. Sara vardır. Yine doğum ânında birçok melek ve hurî yardım üzere hazır bulunurlar. Gökten inen üç meleğin ellerindeki alemlerden birini şarka, birini garba, birisini de Kâbe’nin üzerine dikmeleri, Kureyşlilerin hayvanlarının dile gelmesi, develerinin raks etmesi, denizde bulunan canlıların birbirine müjde vermesi, havada la’l taşı gibi kırmızı ibrik ve altından bir leğenin hazır bulunması, kanatları gümüş ve gagaları kırmızı nuranî beyaz kuşların evin içinde kanatlanması gibi olağanüstü vak’alar anlatılır. Bu bölümün sonunda sekiz beyitlik bir merhaba (304-311) bölümü vardır.

Turkish Studies

9- “Der-Beyân-ı İrhâsât-ı Hazret-i Muhammedî ‘Aleyhi Salavâtü'l-Ebedî” Hz. Muhammed'in Peygamberlikten önceki mucizelerinin anlatıldığı bu bölümde (319-362), bazı âyetlerden iktibas yapılmıştır. Hz. Muhammed'in henüz kundakta iken Kâbe'ye dönüp secde etmesi ve “Ümmetî... Ümmetî...”(Ümmetim, ümmetim) diye dua etmesi, Kâbe'nin kendisine secde etmesi, Save gölünün kuruması, tâk-ı Kısra'nın yıkılması, bin yıldır devam eden Mecûsîlerin yaktığı ateşin sönmesi, puthane ve kiliselerdeki putların devrilmesi gibi mucizeler ile Mekke'de bulunan bazı Yahudîlerin Hz. Muhammed'i görmeye gitmeleri ve bir Yahudî'nin düşüp bayılması, o yıl hamile kalan bütün kadınların erkek çocuk doğurmaları gibi hadiseler anlatılır.

10- Hz. Muhammed'in süt anne Halîme'ye verilmesi.¹² Bu bölümde (363-427), genel olarak Sa'd kabilesinin içinde bulunduğu kıtlıktan, Halime'nin kocası Haris'in ailesinden, Halime'nin faziletinden ve Damre isimli erkek çocuğundan, Hz. Muhammed'in Halime'nin dışında kimsenin memesini tutmamasından, kısacası bu ailenin Hz. Muhammed'i emzirmek üzere almaları ve aldıktan sonra gerek maddî, gerekse manevî dünyalarında meydana gelen değişikliklerden söz edilir. Yine bu bölümün sonunda Hz. Muhammed'in süt kardeşi Damre ile koyun gütmesi, ayağı sakatlanan bir koyuna elini sürmesiyle iyileşmesi, bir aslanla konuşması, kuyuya düşen bir kadının oğlunu kuyudan çıkarması gibi mucizeler anlatılır.

11- “Der-Beyân-ı Mu‘cizât-ı Fahr-ı Risâlet-penâh ‘Aleyhi Salavâtü'llâh” başlığıyla yer alan bu bölümde (428-472), Hz. Muhammed'in peygamberliğini gösteren mucizeleri anlatılır.

“Dinle cândan mu‘cizât-ı Ahmed'i
Bulasın zevk-ı hayât-ı sermedî”

beytiyle başlayan bu bölümde anlatılan hasais, delâil ve mucizeler kısaca şunlardır: Hz. Muhammed'in sırtındaki nübüvvet mührü, bir bulutun onu güneşten korumak için sürekli başının üstünde dolaşması, terinden gül suyu elde edilmesi, parmağıyla ayı ikiye bölmesi, Hirâ dağına çıkınca dağın sarsılması, pişmiş kuzunun dile gelip zehirli olduğunu haber vermesi, diktiği hurma ağacının hemen meyve vermesi, Bedir savaşında attığı bir avuç toprakla kâfirleri dağıtması, parmağından çeşme gibi suyun akması, namazı geçmesin diye güneşin batışını durdurması, elindeki yemeğin Allah'ı tesbih etmesi, taş ve ağaçlarla selâmlaşp konuşması, kırk yaşına erişince risâlet tacını giyip miraca yükselmesi, Kur'an'ın kendisine nazil olması, bir bedevinin, yavruları ölmek üzere olan bir geyiği yakalamasıyla Hz. Muhammed'in geyiğe kefil olup yavrularını emzirince tekrar dönmesi ve o bedevinin iman etmesi, Hz. Muhammed'in hutbe verirken dayandığı ağacın kaldırılmasıyla insan gibi inlemesi ve peygamberin onu sıvazlamasıyla durması... Kâmî bu bölümün son beyitlerinde,

“Midhat-i pâkinde kâsırdır kalem
Gelmemiş kendi gibi bir zü'l-kerem” diyerek

Hz. Muhammed'i övmeye kalemin kifayetsiz olduğunu belirtir.

“Otuz üç bin mu‘cizât-ı Mustafâ
Zâhir oldu ‘âleme verdi safâ”

beytiyle de Hz. Peygamberin otuz üç bin mucizesiyle insanlığa huzur verdiğini söyleyerek bölümü bitirir.

12- Mirâc: “Der-Beyân-ı Mi'râc-ı Hazret-i Muhammedî ‘Aleyhi Salavâtü'l-ebedî” başlığı altında (473-622) anlatılan mirac mucizesi, Kâmî Mevlid'inin en uzun bölümü olup sadece matbu nüshada vardır. İlk beyitlerde Hz. Peygamber methedilir. Daha sonra Hz. Muhammed'in Hz. Cebrail ile başlayan miraç yolculuğu anlatılır. Sırasıyla Hz. Peygamberin Mescid-i Aksa'ya gidip iki rekât nafle namazı kılması, “Sahretü'llâh” adı verilen meşhur kaya üzerinden semaya çıkması, dokuz kat feleği seyretmesi, Beyt-i Mâmûr'a ayak basıp orada vitir namazı kılması, on iki burcun

¹² Mevlid'de başlık yok, nakarat beytinden dolayı ayrı bir bölüm olarak değerlendirilmiştir.

sırrını görmesi, Sidre'ye kadar Cebrail'le çıkması, ondan sonra refrefe binip "Kabe kavseyn"e kadar tek başına yükselişi anlatılır. Kâmî Efendi, mirac hadisesinin hem bedenlen, hem de ruhen gerçekleştiğini

"Oldu otuz dört mi'râc-ı Resûl

Biri cismi gayri rûhânî vusûl"

beytiyle dile getirir.

12- Matlabu'd-Du'â: Kâmî, mevlidin son bölümü (623-663) olan du'â bölümünde, ism-i âzam, şâh-ı risâlet, maşrik-ı şâh-ı hidâyet, sırr-ı furkân, arş-ı âzam, levh-i mahfûz, nûr-ı efham, enbiyâ, evliyâ, etkıyâ, asfiyâ, çâr-yâr-ı bâ-safâ, âl ü evlâd, hûn-ı çeşm-i âşıkân, sırr-ı pâk-i ârifân hürmeti için" dualarının kabul olmasını, mecliste bulunanların iki dünyada da mutlu olup günahlarının bağışlanması için niyaz eder. Daha sonra matbu nüshada Osmanlı padişahı Abdulaziz Han (1861-1876)'a; matbu nüshadan 18 yıl sonra istinsah edilen D nüshasında ise Gazî Abdulhamid Han (1876-1909)'a, kendisine ve ailesine dua eder.

"Kâmî Mevlid-i Resûl oldu tamâm

Nazmına târîh *kad miskü hitâm*"

beytindeki "*kad miskü hitâm*" ibaresiyle Mevlid'in telif tarihi verilir.

Mevlid Nüshaları

D: Diyarbakır İhtisas Kütüphanesi No: 4378/A

İstinsah tarihi: 1 Cemaziyelevvel 1299 / 21 Mart 1882.

Müstensih: Seyyid Mahmûd er-Rüşdî el-Çermûkî bin 'Abdulkâdir el-ma'rûf Bâlî-zâde min telâmîz-i 'İsmâ'îl el-Hilmî bin 'Ömer Efendi el-Çermûkî.

Kitap ölçüsü: 130,5 x140,5 mm

Yaprak sayısı: 18

Satır sayısı: 14

Yazı: Harekeli Nesih

Baş:

Ḥazret-i Allâh'a çok ḥamd u şenâ

Çünkü vâcibdir diyelim evvelâ

Son:

Ḥamdu'lillâh buldu çünkü ihtitâm

Söyleyeler eş-şalât ü ve's-selâm¹³

M: Ankara Millî Kütüphane Yz. A 5748

İstibsah tarihi: ḥamse ve mi'ete ve elf fi-şehr-i Rabî'ü'l-evvel. 1105H/ Ekim-Kasım 1693¹⁴

1 S'de yok.

13 D nüshasındaki ketebe kaydı şöyledir: Ketebehu el-fakîr el-ḥakîr el-mu'terif ve's-Seyyid Mahmûd er-Rüşdî el-Çermûkî bin 'Abdulkâdir el-ma'rûf Bâlî-zâde min telâmîz-i 'İsmâ'îl el-Hilmî bin 'Ömer Efendi el-Çermûkî ḡafarallâhu zunûbehumâ v'estur 'uyûbehumâ ve-li cemî'i'l-ümmetihî Muḥammed 'aleyhi's-şalatu ve's-selâm. Âmîn. Fe-ḡad temme hazâ fî-yevmi'l-aḡadı 21 mâh-i Cemâziyü'l-evvel sene 1299. 28 Mart 1298-14 Nisan 1882 Pazar.

14 Burada verilen istinsah tarihinde bir yanlış olduğu kanatındeyiz. Doğum yılı H. 1220 / M. 1805 olan Kâmî'nin bu tarihten önce eser yazmış olması imkânsızdır.

Müstensih: Abdu'l-kādir Vefāyī (Diyarbakırlı)

Kitap ölçüsü: 190x140 mm.

Yaprak sayısı: 13

Satır sayısı: 13

Yazı: Harekeli Nesih

Baş:

Ḥazret-i Allāh'a çok ḥamd ü şenā

Çünkü vācibdir diyelim evvelā

Son:

Ḥamdü li'llāh buldu çünkü ihtitām

Söyleyeler eş-şalāt ü ve's-selām

Nakarat beyitleri sürh mürekkeple yazılmıştır.¹⁵

S: Süleymaniye Kütüphanesi Kadı-zāde Burhaneddin No: 146.

Basım tarihi: 12 Rebi'ü'l-evvel 1280 / 27 Ağustos 1863.

Kitap ölçüsü:

Sayfa sayısı: 21+15

Satır sayısı: 17

Yazı: Harekeli matbaa yazısı.

Başı:

Bāreke'llāh yazdılar ehl-i edeb

Mevlid-i pāka şurūṭ-ı münteḥab¹⁶

Son:

Kāmī mi'rāc et şalāt-ı ḥams ile

Ḳıl selām-ı Aḥmed'i zīver dile

15 M nüshasının temme kaydı şöyledir: Harrerehu bi-ḳalemi'l-faḳīrū'l-ḥaḳīr 'Abdu'l-kādir Vefāyī sene ḥamsu mi'et ve elf fi'-şehr-i Rebi'ü'l-evvel. 1105H. / Kasım 1693 M.

16 Matbu olan bu nüshada şairin iki ayrı Mevlidi varmış gibi ciltlenmiştir. Birinci bölümün baş ve son beyitleri yukarıda verilmiştir. İkinci bölümün baş ve sonu beyitleri ise şöyledir:

Baş: Ḥamd-i bī-iḥşā-i gül-berg-i rızā

Medḥ-i mānend-i kemāl-i āşinā

Son: Oldu Mevlidü'n-Nebī bunda tamām

Kāmī tāriḥiñ oḳu misk ü ḥitām

METİN**Risāle-i Mevlid-i Şerīf ‘İrfāniyye min Te’lif-i Muḥammed****Şa‘bān Kāmī Efendi****Naẓm-ı Laṭīf Der-Beyān-ı Fezā’il-i Bezm-i Mevlid-i Şerīf¹⁷****Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün**

- 1 Hāzret-i Hāḳ’dan ‘ināyet isteyen
Meclis-i feyż-i Resūlu’llāh’a gel
Hem ḥabībinden şefā‘at isteyen
Mevlid-i pāk-i Resūlu’llāh’a gel
- 2 Oldu mevlidi Resūl’ün çün hemān
Nūr-ı rahmetle bütün ṭoldu cihān
Her cihetle bulmaḳ istersen emān
Mevlid-i pāk-i Resūlu’llāh’a gel
- 3 Ğıbṭa-ḥ̄ārındır şeb-i Ḳadr u Berāt
Leyle-i mevlidiniḡ hep kā’ināt
Mağfiretle isteyen tāze ḥayāt
Mevlid-i pāk-i Resūlu’llāh’a gel
- 4 Şıdḳ u ihlāş ile diḡle ‘āşıḳān
Āteş-i ‘aşḳ sizleri yaḳsın hemān
Bulasız rüz-ı cezāda siz emān
Mevlid-i pāk-i Resūlu’llāh’a gel

17 Başlık S: Der-makām-ı Segāh M; Hazā Vaşf-ı Mevlid-i Şerīf D.

1b Meclis-i feyż-i M: Meclis-i pāk-i S, Mevlūd-i pāk-ı D.

1d “Mevlid” kelimesi D ve M nüshalarında hep “Mevlūd” şeklinde yazılmıştır. D’de 2. ve 4. mısraların yeri takdim-tehir edilmiş.

2a hemān: M: ‘ayān D.

2, 3, 5 ve 7. bendler S’de yok.

3d Mevlid-i pāk-i M: Meclis-i feyż-i D.

4b ‘aşḳ sizleri: M, D: ‘aşḳı sizi A.

4 Bu bendin yerine S’de şu bend vardır: Diḡle fikr et cān u dilden ‘āşıḳān

Şem‘ine pervāne-āsā yane yan

Dü-cihānda bulasın emn ü emān

Mevlid-i pāk-i Resūlu’llāh’a gel

Turkish Studies

- 5 Hastegân-ı 'aşk olan ey zü'l-himem
Dertlere oldur tabīb-i muhterem
İsteyen feyz-i İlāhî'den kerem
Mevlid-i pāk-i Resūlu'llāh'a gel
- 6 Bil ganīmet işbu māh-ı rahmeti
Sa'y kıll elden kaçırma fırsatı
Bulmak istersen rızā-yı hāzreti
Mevlid-i pāk-i Resūlu'llāh'a gel
- 7 Leyle-i mevlidi ihyā et müdām
Müstaḥak ola saḡa dāru's-selām
Kāmiyā eyle şalāt ile selām
Mevlid-i pāk-i Resūlu'llāh'a gel

Hazā Mevlidü'n-Nebî şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem¹⁸

Bi'smi'llāhi'r-raḡmani'r-raḡim

Hāzret-i Allāh'a çok ḡamd u şenā
Çünki vācibdir diyelim evvelā
ḡamd-i bī-iḡşā-i gül-berg-i rızā
Medḡ-i mānend-i kemāl-i āşinā
Bā-naḡam-sāz-ı hezārān-ı cinān
Ol nesak-sāz-ı cihān rā her zamān
Kim odur bahşende-i faşl-ı rebī'
Cāri-i mecrā-yı elḡāf-ı rebī'

5c feyz-i M, Y: luḡf-ı A.

5d Mevlid-i pāk-i M; Meclis-i feyz-i D.

6 Bu bend S'den alınmıştır.

7 Mevlid-i pāk-i D; Meclis-i feyz-i M; Bu bendin yerine S'de şu bend vardır: Bezm-i Mevlide edībāne buyur

ḡ'āb-ı ḡafletden uyan ḡalma uyur

Kāmiyā eyle şalāt bā-ḡuşuş

Meclis-i pāk-i Resūlullāh'a gel

18 Başlık D: Mevlid-i Şerīf S; Mevlidü'n-Nebî 'Aleyhis-sellām Naẓm-ı Kāmī Efendi M.

1 S'de yok.

2 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmış.

Turkish Studies

- 5 Vālid ü mevlüddan tenzīh-i zāt
 ‘Afv u ğufrān ile mevşūfu’ş-şıfāt
 Cümleden müstağnī Allāhu’ş-şamed
 Olmadı anıñ için küfven aḥad
 Bī-müşīr ü bī-müdir ü lā-mekān
 Baḥş-ı sultānī ana maḥşūş-ı şān
 Kudret-i sırrı ta’alluḫ rū-nümūd
 Beyne kāf u nūn ‘adem oldu vücūd
 İbtidā ḥalḫ etdi nūr-ı Aḥmed’i
 Bā’iş-i raḥmet vücūd-ı sermedī
- 10 Cevher-i nūr-ı Muḥammed Muştafā
 Oldu ḥil’at-baḥş-ı ‘ālem bā-şafā
 Ba’de-mā ketm-i ‘ademden ‘āleme
 Hem getirdi tekrīm etdi Ādem’e
 Rāzi-i Ādem daḥı bi’l-iştifā
 Nūr-ı Aḥmed’le edip kesb-i şafā
 Ma’rifet için bizi var eyledi
 Gizli kenzin cümle izḥār eyledi
 Ārif-i bi’llāh olup zıkr edelim
 Ni’met ü iḥsānına şükr edelim

6 Onun hiçbir dengi yoktur. Kur’an-ı Kerim, 112/4.

7 Bu ve bundan sonraki beyit S’den alınmış.

9 İbtidā D: Evvelā S / Bā’iş-i raḥmet vücūd-ı D: ‘Aḫl-ı kül şāh-ı risālet S.

10 S’den alınmış.

11 S’de yok.

12 S’den alınmış.

13 S’de şöyledir: Ḥaḫ berāy-ı ma’rifet var eyledi

Kenzi mahfī ḥikmet izḥār eyledi

15 S’de yok.

Turkish Studies

- 15 Zıkr ediñ beni buyurdu çün Hudā
Ben de sizi zikrederim bā-‘aṭā
Şıdķ ile bir kimse Allāh söylese
Erişir maķşūdına her ne ise
Allāh adın zıkr edelim ‘aşķ ile
Açıla āyīne-i dil zevķ ile
Her kimi sevse gönül iş‘ār eder
Dilde ismiñ dā’imā izhār eder
Da‘vā kılmak dıl ile āsān olur
Gerçek olan kişide burhān olur
- 20 Ger seversin Hāķķ’ı sen göster şuhūd
Tırmasın zıkr eylesin diliñ Vedūd
Pādişāhlar pādişāhı lā-mekān
Ancaķ oldur hāķim-i muṭlak hemān
Yok şerīki yok nazīri bī-mişāl
Yok müşīri yok vezīri lā-yezāl
Hāķķımızda luṭfu bī-ḥad bī-‘aded
Erişir her bendeye andan meded
Edelim çün Hāķķ’a şükr ü minneti
Kim bizi kıldı Muḥammed ümmeti
- 25 *Dü cihānda her kim isterse necāt*
Oķusun sulṭān-ı kevneyne şalāt

16 Şıdķ ile bir kimse M: ‘Aşķ ile bir bende S / Erişir maķşūdına D: Vāşıl-ı maķşūd S.

17 Allāh adın zıkr idelim ‘aşķ ile D: Zıkr ü fikriñ eyle dā’im Hāķ ile S.

18 Bu ve bundan sonraki beyit S’de yok; izhār D: iksār M.

20 Hāķķı D, M: Hāzreti S / zıkr eylesin diliñ S: diliñ disin dā’im D; disin diliñ dā’im M.

21 Bu ve bundan sonraki iki beyit S’de yok.

24 çün D: biz M; Edelim çün Hāķķ’a şükr ü minneti D: Hādden efzün hāķķımızda ni‘meti S / Kim bizi kıldı D,

M: Siyyemā kılmış S.

25 S’de yok.

Na't-i Şerif¹⁹

- Hâzret-i Aḥmed nebîler serveri
 Kim nebîmiz oldu 'âlem reh-beri

 Bâ'îş-i İcâd-i 'âlem Muştafâ
 Bâdi-i feyz ü 'inâyet bâ-şafâ

 Bûsitân-ı bâğ-ı vahdet bülbülü
 Gûlsitân-ı ma'rifet gonca gülü

 Tûti-i bahş-ı ḥalâvet şeh-peri
 Sûkkeristân-ı belâgat reh-beri
 30 Kim odur feyz-i belâgat gülşeni
 Kim odur nûr-i hidâyet rûşeni

 Zât-i pâki maḥrem-i râz-ı Hudâ
 Vaşf-i pâki iftiḥâr-ı enbiyâ

 Kim odur luḫf u şefâ'at ma'deni
 Kim odur esrâr-ı ḥikmet maḥzeni

 Hem şehenşâh-ı ḥidîv-i ma'delet
 Kâfile-sâlâr-ı ceşş-i mes'adet

 Âb-ı rüyıdır cihânıḡ bâ-şafâ
 Hâzret-i Aḥmed Muḥammed Muştafâ
 35 Kim odur gencîne-i esrâr-ı Hâk
 Kim odur âyîne-i envâr-ı Hâk

19 Başlık S'den alınmış.

26 reh-beri S: mefḫari D, M.

27 Bâ'îş D: Bâdî-i S / Bâdî-i feyz ü 'inâyet, D, M: Nâdî-i emcâd-ı Âdem S.

29 S'den alınmış.

30 Beyit S'de yok; feyz-i D: bâğ-ı M / rûşen: D ve M'de "revşen" şeklinde harekelenmiş.

32 S'de yok.

33 S'den alınmış.

34 Hâzret-i Aḥmed Muḥammed D, M: Mesned-i şâh-ı melâḫat S.

35 M'den alınmış.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Hāmi-i ümmet şefî'ül-müznibîn
 Māhi-i küfr ü dālālin müşrikîn
 Olsun aña çok şalāt ile selām
 Āl u aşhābına anıñ bi't-tamām
 Şad şalāt ile selāmı cüz' ü kül
 Der-riyāz-ı ravza-i fahrü'r-rüsül
 Tā ki gerded nūr-ı hurşid-i münir
 Her şebāngeh kırş-ı meh rā müstenir

- 40 Ola bî-gāye ber-aşhāb-ı güzîn
 Rızvanu'llāhi 'aleyhim ecma'in
 Oldur ol sulţān-ı hatmü'l-mürselin
 Şadr-ı 'ālem rahmeten li'l-'ālemîn

Kāmi ilhām-ı Hudā bu hayr eşer
 Bādi-i 'afvıñ ola rüz-ı mefer
 Cennet ile müjdelensin yād eden
 Fātihayla nāzımı dil-şād eden
Dü cihānda her kim isterse necāt
Okusun sulţān-ı kevneyne şalāt

Der-beyān-ı Şurūţ-ı Kıra'at²⁰

- 45 Yazalım evvel faziletten eşer
 Var anıñ haqqında rāvî mu'teber
 Her kim eylerse şalāt ile selām
 Hazret-i Peygām-bere her şubh u şām

37 S'de yok.

38 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmış.

41 Şadr-ı D, M: Şāh-ı S.

42 Bu ve bundan sonraki beyit S'den alınmış.

20 Başlık S'den alınmış.

45-105 arası beyitler M'de yok; evvel faziletten D: hüsn-i faziletten S / Var anıñ haqqında rāvî S: Taşliye haqqında vāfir D.

46 Bu ve bundan sonraki iki beyit D'den alınmış.

- Dünyevî olur o kimse kām-yāb
 Uḥrevî *tūbā lehüm ḥüsnü me ‘āb*
 Her ne deñli müşkil iş olsa eger
 İstese fethine anıñ ol zafer
 İbtidā etsin şalāt ile selām
 Şonrası kılsın taleb Ḥaḳ’ dan merām
- 50 Āhirinde bir de getirsin şalāt
 Erişir maḳşūdına bulur ḥayāt
 Nāzımın budur niyazı yād ola
 Fātihayla rūḥu her dem şād ola
 Var rivāyet nice çok ‘allāmeden
 Cāri etmişler eşerler ḥāmeden
 Bāreke’ llāh yazdılar ehl-i edeb
 Mevlid-i pāka şurūṭ-ı munteḥab
 Yazdı Mevlidü’n-Nebî ḥāşiyetin
 Cümle taḥḳīḳ eyledi māhiyyetin
- 55 Mışır ilinde bir güzel zāt-ı kirām
 Oḳudurdu her sene mevlid-i tām
 Bir Yahūdî ḳonşusu hem var idi
 ‘İffetiyle ‘avreti dildār idi

47 “ḥüsnü” D’de “ḥüsne” şeklinde harekelenmiştir. “...Varılacak güzel yurt da onlar içindir.” Kur’ân-ı Kerîm, 13/29.

- 49 S’de bu beyit şöyledir: İbtidā Peyğam-bere ḥatm-ı şerîf
 Oḳuya erbābı bā-‘aşr-ı laṭîf
- 50 S’de bu beyit şöyledir: Ba’de-zîn ede şalāti bā-selām
 Ḥāzıru’l-meclis ber-ā-ber ḥāş u ‘ām
- 51 S’de yok.
 52 M’de yok.
 53 S’den alınmış.
 54 D’den alınmış.
 56 hem D: da S / ‘İffetiyle D: ‘İffeti üzre S.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Seyr ederdî mevlidin cem'iyetin
 Bilmez iken hürmet ü mâhiyyetin
 Ol zene etdi hidâyet Müste'ân
 Gördü Peyğam-beri rü'yâda hemân
 Konşusunun evine gelmiş o şâh
 Âl ü aşhâbıyla ulu pâdişâh
- 60 'Avrete İmânı telkîn eyledi
 Dîn-i İslâm'ı anıçün söyledi
 Eyledi gündüz olunca âşikâr
 Gördüğünü zevcine ol gül-'izâr
 İRte gece zevci dahı nâgehân
 Ol da ol devlete erdi şâdmân
 Hatm-ı Kur'ân u ziyâfet şevk ile
 Etdiler icrâ-yı mevlid 'aşk ile
 Feyz-i mevlid ile buldular necât
 Olmuş iken küfr ile anlar memât
- 65 Var şürûtu gündüzü hatm-i şerîf
 Gecesi cem'-i mesâkîn-i münîf
 Okusun 'aşr-i şerîfi hoş edâ
 Evvel ü âhîrde bir ahsen şadâ

57 S'den alınmış.

58' D'den alınmış.

59 S'de iki beyit tek beyit halinde şöyledir: Gördü rü'yasında ol hayru'l-beşer
 Teşrîf etmiş bezm-i Mevlid'e meger

60 'Avrata İmânı telkîn eyledi D: Telkîn etdi dîn ü İslâm'ı zene S / Dîn-i İslâm'ı anıçün söyledi D: Sâ'ati kıldı
 kabül geldi dîne S.

61 Eyledi D: Söyledi S / ol D: o S; gül-'izâr S: ne ki var D.

62İRte gece zevci dahı nâgehân D: Leyle-i âtîde zevci bî-gümân S / Ol da ol devlete erdi D: Dîn ü İslâm ile oldu
 S.

63 Bu ve bundan sonraki iki beyit D'den alınmış.

66 Bu beyit S'de şöyledir: Hüb şadâ tecvîd ile ger oğuna
 Sâz-ı 'uşşâkın teline toğuna

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Böyle mevlid etse kim kılsa ta'ām
 Hem buhūr u şerbet ü ta'zīm-i tām
 Feyz-i rühāniyyet olur āşikār
 İner ol bezme melā'ik bī-şümār
 Bir direm şarf eylese andan taraf
 Hakk anı verir mükāfātı şeref
- 70 Bir tağ altın gūya şarf etmişdir ol
 'İnd-i Mevlā'da olur öyle kabūl
 Sāye-i Hamd-i Livāda şevk ile
 Haşr ola yarın velīlerle bile
 Görmeye her dü-cihānda miḥneti
 'Afv u gufrān ile bula cenneti
Dü cihānda her kim isterse necāt
Okusun sulṭān-ı kevneyne şalāt

Der-Beyān-ı Fezā'il-i Kırā'at-ı Mevlid-i Şerif ²¹

- Bir hikāyet naql edem kulağ dutın
 Nār-ı 'aşka siz dütin gibi dütin
- 75 Çün Muzaffer nāmı Bağdād Vālisi
 Var idi bir oğlı 'ömrü yarısı

67 etse kim kılsa ta'ām D: eylese ger bir enām S / Hem buhūr u şerbet ü ta'zīm u tām D: Şerbet ü 'ūd u buhūr
 hem ta'ām S.

71 Bu beyit S'de şöyledir: Hem livā-ı hamd u nuşret iltivā
 Sāyesinde ola 'izzet ihtivā

72 Bu beyit S'den alınmış.

73 S'de nakarat beyti şöyledir: Şad şalāt u şad selām-ı bī-şümār
 Ber-ḥabīb-i Ḥazret-i Perverdigār

21 S'den alınmış.

74 D'den alınmış.

75 S'de şöyle: Bir Muzaffer nām ḥalīfe-zādeyi
 Şehr-i Bağdād içre serv-azādeyi

Kapıdan çıkmışdı bir gün ol püser
 Dāyesinden hādıminden bī-haber
 Binmiş idi ser-keş ata bir kişi
 Baḡ ne dürlü oldu anıḡ hem işi
 Bādi-i şaṭranc-veş oynatdı at
 Çocuḡu başırdı çocuḡ oldu māt
 Gördü dāye hādīmān keyfiyyeti
 Söylediler şāha işbu ḡasreti
 80 Emr edip bī-çāreyi baḡladılar
 Çocuḡuñ üstüne çok aḡladılar
 Baḡdı ḡā'ibden ṭurur bir iḡtiyār
 Dedi mevlidü'n-Nebī va'd et a yār
 Ol daḡı ol vech ile eyledi va'd
 Kār u bār u naḡsı oldu cümle sa'd
 Anı görünce ḡalīfe bī-şu'ūr
 Eyledi biḡ ilṭifāt ile ḡuzūr
 Vālī anıḡ cürmünü 'afv eyledi
 Ḥaḡḡ'ın emri böyle imiş söyledi

76 D'den alınmış.

77 S'de şöyledir: Biri ser-keş ata olmuşken süvār
 Pāy-māl etdi anı bī-iḡtiyār

78 D'den alınmış.

79 D'den alınmış.

80 S'de şöyledir: Ḳopdu ol demde ḡiriv ü āh u vāh
 Ṭutdular baḡladılar ol zātı āh

81 S'de şöyledir: Yanı başında aḡa bir iḡtiyār
 Va'd-ı mevlid eyle dedi baḡtiyār

82 S'de şöyledir: Eyledi iḡlās ile ḡalbinde va'd
 Kār-bār-ı naḡsı oldu cümle sa'd

83 S'den alınmış.

84 S'de şöyledir: Bu ne ḡikmet seni 'afv etdim dedi
 Va'd-ı mevlid eyledigin söyledi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- 85 Bir havâş vardır dedi sende kişi
Gitdi kendimden bu yasin teşvîşi

Ol yigit keyfiyyeti nakl eyledi
Ol ne yüzden olduğunu söyledi
İşidince ol halîfe ‘aşk ile
Her sene icrâsın etdi şevk ile

Hem mesākīn karnını eyledi toğ
Ol dağı hâşiyetini gördü çok

Şübhe yok vardır fuyüzâtı ‘ayân
Muhlîş olmağ ma‘rifet lâzım hemân
- 90 Şehr-i Bağdād içre gördü bir cevân
Bir ‘azīm cem‘iyyet olmuş nâgehân

Kıldı ışgâ okunur mevlid-i pāk
Oldu nâr-ı ‘aşk ile ol sîne-çāk

Kıynadı neb‘-i muhâbbet yatdı şâb
Gördü rû’yâda olup rûz-ı hesâb

Bir münādī ehl-i mevlidi müdām
Çağırır dârü’s-selâma müstedâm
Görmemiş göz kaçır-ı ‘ālī anda ben
Gördüğüm şâ‘atde oldum cân-fiken
- 95 Dediler mevlid-i pāk-i hâzreti
Eyleyen icrâ bulur bu devleti

Uykusundan uyanınca bā-rızā
Her sene mevlide kıldı cân fedā

85 D’den alınmış; “Gitdi” kelimesi “Getdi” şeklinde harekelenmiş.

86 S’de yok.

87 İşidince ol halîfe S: Anı işitdi Muzaffer D / icrâsın etdi D: icrâ ederdı S.

88 Bu ve bundan sonraki beyit D’den alınmış.

90-103 arası beyitler S’den alınmış.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/ 1 Winter 2011

Cân verirken bā-tebessüm vuşlata

Nā'il oldu gitdi ʔoĝru cennete

Gördüler bu hāli cümle āşikār

Zannederler olmamış ol bahtiyār

Gözlerin yumdu güler gül-gonce-fem

Mazhar-ı nūr-ı tecellā-yı ni'am

100 Bu vefāt etmiş degildir söyledi

Hāzıru'l-meclis şehādet eyledi

Gözlerin açdı o demde ol cevān

Eyledi aşhābına hālin beyān

Bezm-i mevlide serip cān haşırını

Ölmeden cennetde gördü kaşırını

Mevlid-i pāk-i Resūle hürmeti

Etdigiçün buldu luṭf u raḥmeti

Dü cihānda her kim isterse necāt

Oḡusun sulṭān-ı kevneyne şalāt

Beyān-ı İbtidā-i Nūr-ı Aḡmedī²²

105 Māye-i sırr-ı vücūd-ı Aḡmedī

Mebde-i raḥmet cihān-ı sermedī

Diñleyiñ siz 'āşıkān-ı Muştafā

Nice geldi 'āleme şāhib-vefā

Hem nice gelmiş vücūda kā'ināt

Nice ḡalk etmiş Hudā-yı pāk-zāt

Cümle 'ālem ḡalk olunmazdan ezel

Hāzretiñ nūruñ yaratdı lem-yezel

104 Bu beyit S'de şöyledir: Ger dilersin her dü 'ālemde necāt
Hāzret-i Aḡmed için oḡu şalāt

22 Başlık S'den alınmış.

105 S'den alınmış.

106-123 arası beyitler S'de yok.

- Cānib-i Hāḡ'dan irādet oldu çün
Kim ʔoḡundu bir birine kāf [ü] nūn
- 110 Çün murād etdi ḡudāvend-i ḡafūr
Ala nūrından anıḡ bir ḡabza nūr
Oldu ol nūra tecellī-i ḡudā
Derleyip ol dem o nūr etdi ḡayā
Geldi çün andan vücūda her vücūd
Baḡ ne iḡsān eyledi Rabb-i Vedūd
Kim anıḡ her ḡaḡresinden evvelā
Zāhir oldı rūḡ-ı ḡuds-i enbiyā
ḡudretiyle anı maḡbūb eyledi
Enbiyāya cümle maḡlūb eyledi
- 115 Maḡzar-ı *levlāk* ile sulḡān-ı dīn
Gönderildi *raḡmeten li'l-ālemīn*
Nice müddet 'arḡ-ı a'lā üzre ol
Hāḡ tecellīsine bulmuşdu vuḡul
Ādemi ḡalḡ etdi ḡonra zū'l-celāl
Nūr-ı Aḡmed'le aḡa verdi cemāl
ḡazret-i Ādem de girdi cennete
Oldu müstaḡraḡ kemāl-i ni'mete
Līk arḡa cānibinden ḡaf-be-ḡaf
Gördü ḡurmuşlar melā'ik ol ḡaraf
- 120 Şordu Ādem ḡazret-i Hāḡ'dan o ḡün
Bu melekler arḡada ḡurmuş niçün

109 ʔoḡundu D: ʔoḡuna M.

111 Derleyip D: Derledi M.

112 Rabb-ı vedūd D: Rabbim vedūd M.

115 "ḡabibim sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." Hadis-i Kudsi, Keḡf'ü'-Hafâ, C. 2, s. 164 / "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik". Kur'ân-ı Kerim, 21/107.

117 cemāl D: kemāl M.

- Hâk buyurdı anda vardır nūr-ı şâf
 Şevk ile anlar eder anı tavâf
 Nūr-ı Aḥmed'dir anı sen bil yakīn
 Olur ābād anı ile mülk-i dīn
 Ben seni ol nūr için var eyledim
 'Alemler hep andan izhâr eyledim
 Hâzret-i Ādem o dem etdi niyâz
 Cebhesine geldi nūr-ı şâh-ı nâz
 125 Hem şehâdet barmağında feyz-i nūr
 Hîkmet-i Mevlâ ile etdi zühûr
 Şu'lelendi cebhede nūr-ı şeref
 Karşısında ol melâ'ik çekdi şaf
 Secde için oldu fermân-ı Hüdâ
 Hep melekler eylediler iktidâ
 İlla İblîs eyledi fermânı red
 Dergeh-i Hâk'dan o demde oldu tard
 Bir zamândan şonra emretti Ğafûr
 Cebhe-i Havvâ'da nūr etdi zühûr
 130 Naql edip bir kaç nebîlerden o nūr
 Hâzret-i Nūḥ'a gelip verdi sürûr

124 etdi D, M: kıldı S / Cebhesine geldi nūr-ı D, M: Lem'a-pâş-ı cebhe oldu S.

125 Hem şehâdet barmağında feyz-i D, M: Re's-i engüş-t-i şehâdetde S / Hîkmet-i D, M: Kudret-i S.

126 Bu beyit S'de şöyledir: Ol huzûr-ı fâ'izü'n-nûrunda şaf
Bağladı ol-dem melâ'ik ber-şeref

127 Bu beyit S'de şöyledir: Çün berâ-yı secde fermân-ı Hüdâ
Oldu secde kıldı cümle ber-rızâ

128 Dergeh-i M, S: Dergâh D.

129 Bir zamândan şonra emretti D, M: İntikâl-i nūr bâ-emr-i S / Cebhe-i Havvâ'da nūr etdi D, M: Turre-i ğarrâ-yı Havvâ'da S.

130 Bu beyit S'de şöyledir: Etdi Şiş'in cebhesi üzre karar
Şonra Nūḥ'a verdi bir hüsn-i nigâr

Turkish Studies

- H azretin n uruŒ S uleym an m hr ne
 Aldı tesh ir oldu ‘ alem mihrine
 H usn-i Y usuf da ziy alandı hem n
 Buldu zind andan çalışın ol zam n
 H azret-i İbr him’e erdi o n m
 N r-ı Nemr d oldu  un *berden sel m*
 H azret-i İsm ’il’e n r-ı ker m
 ErdiĒi dem indi bir kebs-i ‘az m
 135 Nice ‘all me getirmişler del l
 H azret-i İsh k için zeb -i cem l
 İki boĒazlanmıřın oĒlu benem
 Demedi bunu Res l-i mu terem
 Geldi bir a‘r b  bir gün söyledi
 İki boĒazlanmıřın oĒlu dedi
 Etmedi a‘r biye redd-i cev b
 Ol sebeble i til f oldu řav b
D  cih nda her kim isterse nec t
Okusun sul  n-ı kevneyne sal t
 140 İşbu tert b üzre na l etdi o n r
 Buldu ‘Abdu’l-mu talib’de  oř zuh r

131 H azretin n uruŒ D, M: Cevher-i n r  S / Aldı D, M: Geldi S.

132 Buldu zind andan çalışın ol zam n D: Oldu ol n r ile sul  n-ı cih n S.

133 ‘Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!’ dedik. *Kur’ n-ı Kerim*, 21/69. Bu beyt S’de şoyledir:

B -müselsel munta il ol sırr-ı n r

H azret-i İbr him’e verdi s r r

134 n r-ı ker m D, M: buldu v s l S / ErdiĒi dem indi bir kebs-i ‘az m D, M: C nib-i H k’dan zeb i indi n z l S.

135 Bu ve bundan sonraki    beyit M’de yok; Nice ‘all me getirmişler D: Ba’zılar etdi riv yet b - S.

136 Bu ve bundan sonraki iki beyit S’de yok.

139 M’de nakarat beyti řoyledir: Ger dilersiz bulasız oddan nec t

‘Ař ile derd ile edin e’s-sel t

140 İşbu tert b üzre D, M: H usn-i tert b üzre S.

Turkish Studies

- Çünkü 'Abdu'l-muṭṭalib etmişdi va'd
 On 'aded oğlum olursa ey Aḥad
 Yoluḡa ḡurbān edeyim birini
 Va'dim olsun ey kerem kānı ḡanī
 Gördü 'Abdu'l-muṭṭalib düşde meger
 Arḡasından çıkmış anıḡ bir şecer
 Hāzret-i Aḡmed için oldur peder
 Gelir andan daḡı bir 'ālī-püser
- 145 Feth ü nuşret cevher-i tıḡinde var
 Ḳabza-i ḡükmünde eyler iftiḡār
 Bulmuş iken küfr ile 'ālem memāt
 Ola nev-baḡşende iksīr-i ḡayāt
 Rub'-ı meskūnı dutup budaḡları
 Ḳaplamışdır 'ālemi yapraḡları
 Etdi rū'yāyı şabāḡ evvel beyān
 Ḳıldı ta'bīrin mu'abbir ḡoş 'ayān
 Dedi bir oḡluḡ olur bil ey fetā
 Muştafā'ya olacaḡdır ol ata
- 150 Her cihetle ol olur sulṡān-ı baḡt
 Cümle 'ālemden olur ol tāc ü taḡt

141 Çünkü 'Abdu'l-muṭṭalib etmişdi D, M: Eylemişdi rāz-ı ārām-sāzı S / oğlum olursa D, M: ferzendim olsun S.

142 Bu beyit S'de şöyledir: Rāh-ı 'ışḡında birin ḡurbān edem

Hıṡta-i mülk-i 'Arab'da şān edem

143 Gördü 'Abdu'l-muṭṭalib düşde D, M: Hıket-i Hāḡ gördü rū'yāda S / Arḡasından çıkmış anıḡ bir D, M:
 Zahr-ı zuhrından çıkar nūr-ı S:

144 Bu beyit ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmış.

147 Rub'-i meskeni dutup D: ṡutmuş āfāḡı bütün M. Bu beyit S'de şöyledir: Olmuş āfāḡ-ḡīr-i 'ālem sebzēār
 Berg-i şāḡhān-ı 'ināyet lem'adār

148 Bu beyit S'de şöyledir: Etdi ta'bīrin mu'abbir dil-pesend
 Ola bir ferzend-i sa'd-i ercümend

149 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'de yok.

Turkish Studies

- Nūr-ı vechiyle cihān tābān ola
 Hüsüne şems ü kamer hayrān ola
- Ehl-i beytidir budağlar ol mehin
 Ümmet-i pāki varağlar ol şehin
- Bir Resül-i muhteremdir ol hümām
 Şer‘i bākī tā ilā yevmi’l-kiyām
- Fāṭıma seyyīde ol şāhib-ḥaseb
 Hem Kureyşī aşlı pākīze-neseb
- 155 Geldi ‘Abdu’llāh andan ‘āleme
 Baḥş-ı revnağ oldu ol dem ādeme
- Buldu ol dem ḥilkat-i Ādem cemāl
 Ḥil‘at-ı cūd-ı vücūd ile kemāl
- Ez-ḥiṭāb-ı ‘izzet-i sırr-ı elest
 Bā-belā zerrāt-ı insān oldu mest
- Cennetin gülşen-serāyında ḥırām
 Kıldı Havvā ile bā-ḥüsn-i niṣām
- Pertev-efken zāhr-ı pākinden şeref
 Oldu şaf-beste sürüşān ol taraf
- 160 Şordu esrārın Ḥudā’dan bā-şafā
 Dedi vardır anda sırr-ı Muştafā
- Cebhesinden nūr-ı Ahmed lem‘adār
 Kim göre ‘āşık olurdu āşikār

152 S’de yok, “meh” ve “şeh” kelimeleri D ve M’da “māh ve şāh” şeklindedir.

153 hümām D, M: cenāb S / yevmi’l-kiyām D, M: yevm’il-ḥisāb S.

155 Bu beyit S’de şöyledir: Baḥş-ı revnağ oldu zāt-ı ādeme
 Geldi ünsiyet vücūd-ı ‘āleme

156-160 arası beyitler S’den alınmış.

161 Cebhesinden D: Cebhesinde M; Ṭurresinden S; lem‘adār D, M: lem‘a-pāş S / Kim göre ‘āşık olurdu āşikār
 D, M: Kıldı sırr-ı Aḥmed’i ol demde fāş S.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Hüsni toldurdu cihānı ser-te-ser
 Şāyi' oldu 'āleme işbu eşer
 Künyesi Bū Tālib ü 'İmrān nām
 Hāḡ birāder oldu 'Abdu'llāh'a tām
 Hem Bū Tālib ile 'Abdu'llāh şāh
 Bir atadan oldular bī-iştibāh
 165 Çünki 'Abdu'l-muṭṭalib on oğlu tām
 Oldu zebḡiñ diledi birin hemān
 Etdi şūrā ehl-i dāniş zī-'uḡūl
 Ḳur'a ile birisin zebḡ ede ol
 Cem' olup Beytü'l-ḡarām'a ol zamān
 Atdı 'Abdu'l-muṭṭalib ḡur'a hemān
 Düşdü 'Abdu'llāh'a ḡur'a āşikār
 Baḡ ne iḡsān edecektir Kirdḡār
 Aḡa rāzı olmadı ehl-i kerem
 Artdı 'Abdu'lmuṭṭalib'de hemm ü ḡam
 170 'Aḡl-ı kāmil hüsn-i efzā bā-şafā
 Olduḡuçün vermedi kimse rızā
 İttifāḡ u iḡtizā şer' etdiler
 Bā-muḡābil on cemel vaż' etdiler
 Geldi yine ḡur'a 'Abdu'llāh'a çün
 Etdiler ondan füzūn anıḡ için

163 S'den alınmış.

164 S'de yok.

165 'Abdu'l-muṭṭalib on oğlu tām D, M: ferzendān-ı 'Abdu'l-muṭṭalib S.

166 zī-'uḡūl D, M: zū'l-'uḡūl S / Ḳur'a ile birisin zebḡ ede ol D, M: Birisin ḡur'ayla zebḡiñ kıla ol S.

167 S'de yok.

168 S'de bu beyit şöyledir: Ḳur'a-endāzı olunca intiḡāb

Hikmet-i Hāḡ oldu 'Abdu'llāh muşāb

169 Bu ve bundan sonraki beyit S'de yok.

171 Bā-muḡābil on cemel vaż' etdiler S: Ḳarşısına on deve vaż' etdiler D, M.

172 S'de yok.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Hāşılı on def'a ıur'a atdılar
Her atışda on deve ıamm etdiler
- Yüz deve tekmıl olınca ol zamān
ıur'a dūřdū cānib-i ible hemān
- 175 Ādem'e Haııı'ın 'ināyet řānıdır
Yüz deve şer'an bir ādem ıanıdır
- Yüz deve tekmıl edince pāk-zāt
Buldu 'Abdu'llāh o demde hoş hayāt
- Kimde ki nūr-ı Resūl oldu beyān
Oldu ol mū'min muvaıııid bī-gūmān
- ıunki neslen ba'de neslin nūr-ı pāk
Naıı olundu bī-sifāı u bī-řirāk
- Nesl-i Ādem'den nikāıı-ı Haııı ile
Geldi 'Abdu'llāh'a erdi řevı ile
- 180 Kimde bulundu o nūr-ı Muřtafā
Ehl-i cennetdir o zāt-ı zū'l-vefā
- Böylece Müslim rivāyet eylemiř
Taşııı etmiş Veysi haıııı söylemiş
- Faııı-ı Rāzī şeyıı-ı Kerııı mu'teber
İttifāk eyledi cümle bā-dııer
- Dü cihānda kim isterse necāt*
Oıusun sulıān-ı kevneyne salāt

173 atıřda D, M: birinde S.

174 deve D, M: cemel S; ol zamān D, M: nāıehān S.

176 tekmıl D: ıurbān M; Yüz deve tekmıl edince pāk-zāt D, M: şad cemel ıurbān-ı Haııı etdi ol zāt S / o demde hoş D, M: zebıinden S.

177 beyān D: 'ayān M; S'de bu beyit şöyledir: Her kime naııı oldu nūr-ı Aıımedı
Ehl-i cennetdir o zāt-ı sermedı

178 Naııı olundu D, M: Müntaıııldır S.

179 Bu ve bundan sonraki beyit S'de yok.

182 M'den alınmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Keyfiyyet-i Hâzret-i 'Abdu'llâh²³

Erdi 'Abdu'llâh'a çün nūr-ı Resûl

Kî'n 'adâvet baġladı ehl-i cehûl

185 Cübbe-i Yaġyâ'yı Şâm'da ser-te-ser

Hûn-çekîde gördüler ehl-i nâzar

Baġdılar ruhbân nücûma âşikâr

Dediler gelse gerekdir baġtiyâr

Şübhesiz gelmekdedir ol zât-ı nūr

Nâsıh-ı Tevrât u İncîl ü Zebûr

Ĥayli müşrik cem' olup 'ahd etdiler

Ĥatl-i 'Abdu'llâh'a yek-ser gitdiler

Şarġ u 'ahd etdi o dem yetmiş nefer

Varıp icrâ-yı 'adâvet edeler

190 Çıġdılar Şâm'dan gürûh-ı mülhidân

Mekke yolun tıtdular olup revân

Mekke'ye anlar yakın olunca çün

Şayda varmış idi 'Abdu'llâh o gün

Vara vara vardı ol kâfirlere

Gördü tölmuşdur 'adûlardan dere

183 Nakarat beyti M'da şöyledir: İsteriseġ bulasın fevz ü necât

Rûh-ı faġru'l-mürselîne ver şalat

23 Başlık S'den alınmış.

184 S'de yok.

185 Ser-te-ser D, M: âşikâr S / ehl-i nâzar D, M: bî-iġtiyâr S.

186 S'de yok.

187 Şübhesiz D, M: Dediler S / Tevrât u İncîl ü D, M: İncîl ü Tevrât S.

188 Ĥayli müşrik cem' olup 'ahd etdiler S: Ĥüzn u ġamla bir yere cem' oldular D, M / yek-ser gitdiler S: şurâ kıldılar D, M.

189 Etdi D: etmiş M; S'de bu beyit şöyledir: Der-kemîn vâdî-i ân a'dâ-yı dîn

Olmuş iken oldu 'Abdullâh ġarîn

190-195 arası S'de yok; tıtdular olup D: tıutup oldular M.

192 tölmuşdur D: tırmuşlar M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- H̄amle kıldı cümlesi çün üstüne
 Aldı ‘Abdu’llāh yayını destine
 Anlar ile girdi h̄arbe ol zamān
 Āsumāndan indi ‘asker nāgehān
 195 Erişip kāfirleri qatl etdiler
 ‘Avdet eyleyip semāya gitdiler
 H̄azret-i Āmīne’niç ‘ālī-neseb
 Şayda varmışdı o gün babası Vehb
 H̄āl-i ‘Abdu’llāh’dan oldu çün h̄abīr
 Cān u göñlün sırrına oldu esīr²⁴
 Var idi Vehb’in mübārek bir kıızı
 Yüzü h̄ürşīd gözü Zühre yıldızı
 Vaşf olunmaz h̄üsn ü h̄ulku zü’l-vefā
 Olacaqdır ümm-i pāk-i Muştafā
 200 H̄ānesine geldi Vehb kıldı qarār
 Zevcesine rāzı etdi āşikār
 Söyledi bizden götür birçok selām
 Ümm-i ‘Abdu’llāh’a ey şīrīn kelām²⁵
 Çok ekābir duhterim istediler
 Bī-kıyās [emvāl] ü ni‘met verdiler

192 yayını D: kemānı M.

193 D ve M’da “Āsumān kelimesi “Āsimān”; “nāgehān” kelimesi de “nāgihān” şeklinde harekelenmiş.

196 ‘ālī-neseb D, M: babası Vehb S / Şayda varmışdı o gün babası Vehb D, M: İttilā’-ı seyr olup ‘ālī-neseb S.

197 S’de yok.

200 S’de yok; kıldı M: itdi D / rāzı D: sırrı M.

201 Söyledi bizden götür birçok selām D, M: Ehline vardı dedi sırr-ı kelām S / ey şīrīn kelām D, M: var söyle selām S.

202 emvāl D: māl D; A; bu ve bundan sonraki beyit S’de tek beyit olarak şöyledir:

Siz bilirsiz duhterim sa‘d-ahterim
 İstenildi vermedim ben beklerim

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Siz bilirsiniz vermedik anı hemân
Şağlarız ancak sizinçün bî-gümân
- Nefs-i 'Abdu'llāh için virem anı
Kim odur esrār-ı hikmet mağzeni
- 205 Ümm-i 'Abdu'llāh'a geldi 'aşk ile
Söyledi keyfiyeti pür-şevk ile
Çün işitdi bu sözi ol gül-'izār
Ol dem etdi bu cevābı ihtiyār
- Ahşam olup geldi 'Abdu'l-muṭṭalib
Söyledi keyfiyeti kaldı 'acīb
- Rāzı oldu bu huşūşa ol saḥī
Cān u dilden hem feraḥlandı daḥı
- Cem' olup söz verdiler iki taraf
Şāyi' oldu 'āleme işbu şeref
- 210 Dīn-i İslām üzre tenkīḥ etdiler
İki cānibden murāda yetdiler
Toğuzuncu gecesi māh-ı Receb
Kıldılar 'aḡd u nikāḥı müsteḥab
- Hem kuruldu bir mu'azzam hoş düğün
Māl ü ni'metler saçıldı yeddi gün
- Cum'a gecesi idi şems ile māh
İkisi bir burca etdiler penāh

203 vermedik: D ve M'de "vermedik" seklindedir.

204 S'den alınmış.

205-210 arası beyitler S'de yok.

207 Olup D: oldu M.

209 Bu beyit S'de şöyledir. Tıḡ-ı iş'ār etdi teblīḡiñ şeref
Oldular rāzī o dem her dü taraf

211 'aḡd u nikāḥı M: 'aḡd-ı nikāḥı D; Bu beyit S'de şöyledir: Kıldılar 'aḡd-ı nikāḥ-ı münteḥab
Rüz-ı sādīs 'aşr-ı evveldir Receb

212 Bu beyit S'de şöyledir: Sūr-ı a'zam kurdu anlar yeddi gün
Bezl-i emvāl u ni'am oldu füzün

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Söylenir leylü'r-Regā'ib ismine
Müşterî oldu felekler resmine
- 215 Maṭla'-ı şubḥ-ı şabāḥatdan şafaḳ
Oldu āfāḳ-gīr bā-Rabbi'l-falaḳ
Vālideyni ḥazretin ol şeb hemān
Gördüler āşār-ı feyzi ḥoş 'ayān
Zāhir ü bātınları taḥīr olup
Luṭf-ı Ḥaḳ ile bütün tenvīr olup
Eyledi ḥayz u nifāsdan Ḥaḳ berī
Annesi raḥminde pāk olsun yeri
Cism-i pāki anların oldu hemān
Ḥūri-yi cennet mişālī ol zamān
- 220 Şayda 'Abdu'llāh vardı ḡafleti
Arttı yolda iştiyākı şiddeti
Şuşadı gördü Ḥudā'dan ḥikmeti
Ṭolu taş üstünde bir cām şerbeti
Alıp içdi oldu cismi nūra ḡarḳ
Nūr-ı Ḥazret oldu şulbünde falaḳ
Ba'dehū Āmīne 'de nūr-ı Resūl
Zāhir oldu gördüler şāḥib-'ukūl

213 Bu beyit S'de şöyledir: Leyle-i Cum'a kamerle āfitāb
Etdiler burc-ı sa'ādet iktisāb

214 S'de yok.

215 S'den alınmıştır.

216 ḥoş 'ayān D: müste'ān M; Gördüler āşār-ı feyzi ḥoş 'ayān D, M: Gördü pūr-āşār-ı feyzi müste'ān S.

217 Bu bundan sonraki iki beyit S'de yok.

220 ḡafleti D, M: nāgehān S / Arttı yolda iştiyāk u şiddeti D, M / Bir ḥarāret buldu göñülde nihān S.

221 Bu beyit S'de şöyledir: Şundu hātif ṭolu bir cām şerbeti
Nūş edince gitdi süziş şiddeti

222 Alup içdi oldu cismi D: Aldı içdi oldu ol-dem M; Bu beyit S'de şöyledir: Oldu ol dem baḥr-ı sırr-ı nūra ḡarḳ
Cebhesinden pertev-efken feyzi-i Ḥaḳ

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

*Dü cihānda her kim isterse necāt
Oğusun sulṭān-ı kevneyne şalāt*

Beyān-ı Avān-ı Ḥaml-i Ḥazret-i Āmīne ²⁶

- 225 Feyz-i bārān-ı ḥudavend-i bahār
Eyledi rū-yı zemīni sebzezār
Cūşa geldi zevki-i yemm-i neşāt
Cilveger ezhār u sünbül der-bisāt
Ḥilḳati āşār-ı feyz-i Muştafā
‘Ālemi ihyā edip verdi şafā
Kāmı ḥāşıl oldu cümle bülbülün
Gördü açıldığını gonca gülün
Şem‘-i maḳşad rām olup pervāneye
Erdi ‘aşık vuşlat-ı cānāneye
- 230 Ḥazret-i Āmīne ’den şıḫḫat ḫaber
Dedi düşdü rahme ol ḫayru’l-beşer
Eyledi ol şeb münādī bir nidā
Ḥamdü li ’llāh cā’enā ḫayru’l-verā
Geldi hātifden baña bir hoş şadā
Var seniñle şāh-ı ḫatmü’l-enbiyā
Enbiyālar geldi bir bir yanıma
Başka ḫālet erdi ol dem cānıma

223 Bu ve bundan sonraki beyit S’de yok. Zāhir oldu D: Oldu zāhir M.

26 Başlık S’den alınmış.

226 S’den alınmış.

227 Bu beyit S’de şöyledir: Ḥilḳat-i āşār-ı lıṭf-ı Muştafā
‘Āleme baḫşende ihyā-i şafā

231 Allah’a hamd olsun ki sonda gelenlerin hayırlısı bize geldi. Arapça ibare. S’de bu ve bir önceki beyit birleştirilerek şöyle nazmedilmiş: Ḥazret-i Āmīne der oldı nidā
Li’llahi’l-ḫamd cā’enā ḫayru’l-verā

232 D’de tekrar edilmiştir; M ve S nüshalarında beyit aşağıdaki gibidir:

Her ayın başında geldi bir şadā
Var seniñle dedi ḫatmü’l-enbiyā

233 Beyit S’de şöyledir: Geldi bir bir enbiyā vü aşfiyā

Turkish Studies

- Dedi evvel ayda Ādem bā-şafā
İbşiri bi'l-Muştafā yā ze'l-vefā
- 235 Māh-ı şānī geldi çün Hāzret-i Şīş
Dedi budur müjde ol şāhib-ḥadīş
Māh-ı şāliş geldi İdrīs nāgehān
Dedi ḥamliḡ Hāzret-i fahr-i cihān
Māh-ı rābi' geldi çün Hāzret-i Nūḡ
Dedi budur şāhib-i naşr u futūḡ
Māh-ı ḡāmis geldi Hūd-ı aşfiyā
Kim budur şāhib-şefā'at Muştafā
Māh-ı sādīs geldi İbrāhīm Ḥalīl
İbşiri bi'l-Muştafā ḡulḡ-ı cemīl
- 240 Māh-ı sābi' geldi İsmāīl melīḡ
Dedi ḥamliḡ bil Muḡammed'dir faşīḡ
Māh-ı şāmin dedi Mūsā-i Kelīm
Ḳur'ān inzāl edecek budur kerīm
Māh-ı tāsi' geldi 'İsā nāgehān
Dedi ḥamliḡ meḡḡar-ı sultāniyān

Dediler tūbā leke yā ze'l-vefā

234 Vefā sahibi Mustafa ile müjdele. Anlamında Arapça ibare. Bu beyit S'de şöyledir:

Şehr-i evvel āmed Ādem bā-şafā

Dedi ḡamliḡ ibşiri bi'l-Muştafā

235 Māh-ı şānī geldi çün D, M: Māh-ı devvüm şöyledi S / Dedi budur müjde ol D, M: Fahr-ı 'ālem işte bu S.

236 Māh-ı şāliş geldi D, M: Şehr-i şāliş āmed S.

237 Māh-ı rābi' geldi çün D, M: Şehr-i çārum şöyledi S / Dedi budur şāhib-i D, M: Ol mübeşşer kim budur S.

238 Māh-ı D, M: Şehr-i S / Kim budur D, M: Dedi bu S.

239: İbrāhīm Ḥalīl M, S: İsmā'īl melīḡ D / İbşiri bi'l-Muştafā ḡulḡ-ı cemīl S: Dedi ḡamliḡ bil Muḡammed'dir D,

M.

240 Māh-ı sābi' D: Şehr-i heftüm S; İsmā'īl melīḡ M: İbrāhīm Ḥalīl D; İsmā'īl zebīḡ S; Dedi ḡamliḡ bil Muḡammed'dir faşīḡ M, S: İbşiri bi'l-Muştafā dedi cemīl D.

241 dedi D, S: geldi M / budur D, M: buḡa S.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

*Dü cihānda her kim isterse necāt
Okusun sulṭān-ı kevneyne şalāt*

242 Māh-ı tāsî' geldi 'İsā nāgehān D, M: Şehr-i tāsî' 'İsî-i Meryem hemān S.

243 Bu nakarat beyit M'de yoktur. D nüshasında nakarat beytinden sonra, İbn Hacer el-Heysemî'nin En-nî'metü'l-Kubrâ 'ale'l-Âlem fi-Mevlidi Seyyidi Veledi Âdem, (İstanbul, 1980, s. 47) adlı eserinden alınmış şu on beş beyit yer alıyor:

Yâ Amine büşrâki subhāne men a'tâki

Li-ḥamlık bi-Muḥammedin Rabu's-semâ hennâki

(Ey Amine! Sana müjdeler olsun. Yeryüzünün Rabbi, Muhammed'e hamile kalmanla seni tebrik etti.)

Bi'l-Muştafâ sa'duki ğaleb lemmâ ḥamelti fî-Receb

Ve mâ tereyn minhû ta'ab hazâ'e'n-nebiyü'z-zâki

(Receb ayında hamile kalıp zahmet çektiğin kişi tezkiye edilmiş Hz. Muhammeddir.)

Şa'bānu şehru's-şânîbihî'n-nebiyü'l-'Adnâni

Huve şâhibü'l-Ḳur'āni mine'l-ḥenâ ḥaşâki

(Kur'an sahibi ve Adnan soyundan gelen o Nebi, senin hamileliğinin ikinci ayı olan Şaban'da sana zahmet vermedi.)

Ramazānu câki bi'l-hanâ hazâ e'n-nebiyyu yeşfe'u lenâ

Nelḥaḳu bi-mevlidihî'l-gina ve Rabbuki a'tâki

(Ramazan ayı sana mutluluk getirdi. Bu Nebi bizlere şefaata edecek. Biz onun mevlidiyle mutluluğa yetişiyoruz. Ve Rabbin'dir bunu sana veren.)

Şevvālu câki müs'iden li-ḥamlıki bi-Muḥammeden

Ve mâ tereyn minhû riden hazâ e'n-nebiyü'z-zâki

(Şevval ayı da senin Muhammed'e olan hamileliğine mutluluk veriyor. Ondan sıkıntı çekmiyorsun. Zira bu terbiye edilmiş Hz. Muhammed'dir.)

Zî'l-ka'de câki bi'l-vefâ ve şerrefeki bi'l-Muştafâ

Ve Rabbuki 'anki 'afâ ve ḥuşşaki ve ḥamâki

(Zilkade sana vefa ile geldi ve seni Mustafa ile şereflendirdi. Rabbin afiyet bahsetti, ve seni has kıldı ve korudu.)

Zî'l-ḥicce sâdis şehruki yâ Âmine yâ baḥteki

Allāhu yecma' şemleki bi-seyyidin vefâki

(Zilhicce altıncı ayın ey Amine! Ne bahtlısın. Allah seni derleyip toparlayacak, imdadına yetişecek bir efendiyle.)

Muḥarrem câki bi'l-henâ ve ḥuşşe ḳalbuk bi'l-menâ

Ve mâ terayn minhu 'anâ hazâ e'n-nebiyyu'z-zâki

(Muharrem ayı sana mutluluk getirdi ve kalbini ferahlattı. Bu ayda sıkıntı çekmedin. Zira o hamile olduğun kimse temiz kılınmış Hz. Muahammed'dir.)

Ve fî's-Şafer ye'ti'l-ḥaber bi-zî'n-nebiyyu'l-mufteḥar

Mîn eclihî inşakḳa'l-ḳamer nûrun bihi aksâki

(Safer ayı, şanlı Nebi'den haber getirecek. Ondan dolayı ay ikiye yarıldı ve o bir nur ki seni onunla giydirdi.)

Ve fî-Rebî'ü'l-evvelî vulide'n-nebiyyü'l-mürselî

Yâ Amine teemmeli bi-faḥrihi eksâki

(Rebiülevvel ayında ise gönderilen elçi doğdu. Ey Amine! Onun şan ve şerefiyle seni donatıverdi.)

Turkish Studies

Teşrif-i Hâzret-i Fahr-i Risâlet²⁷

On ikinci gün Rebî'ü'l-evvel'in
 Hem dü-şenbih gecesi idi biliş
 245 Pertev-efken nûr-ı sırr-ı müctebâ
 Oldu rûşen-gîr-i Hâk arz u semâ
 Bir de gördüm iki şakş oldu dîvâr
 Çıkdı dört hürî mişâlî gül-'izâr
 Birisi Havvâ idi ümmü'l-beşer
 Birisi hem Âsiye idi meger
 Biri Meryem biri Sârâ gül-'izâr
 Dördü de biribirinden yâdigâr

Vulide'n-nebiyyu mehtûnen mukahhâlen medhûnen

Bi-hâcibin maqrûnen ve hûsnuhu vefâki

(Peygamber, sünnet edilmiş, sürmelenmiş ve hoş yağlarla bezenmiş olarak doğdu. Koruyucu ile birlikte güzelliği yeter sana.

Sümkiye Muhammed 'an yakîn Resûlu Rabbi'l-âlemîn

Eş-şâdiķu'l va 'dû'l-emîn ve Rabbuki mevlâki

(O gerçek olarak Muhammed ismiyle isimlendirildi. Alemlerin Rabbi olan Allah'ın Resûlü, sözünde duran, güvenilir kimsedir. Rabbin, senin dostundur.)

Şallu 'alâ nebiyyiküm yâ ümmet Muhammed küllüküm

Ve alihi fî-medhiküm hazâ e'n-nebiyyu'z-zâki

(Ey Muhammed'in ümmeti! Hepiniz peygamberimize ve ailesine salat ve selam getirin. Zira bu tezkiye edilmiş Muhammed hepimizi övüyor.)

Hazâ'n-nebiyyü'l-ümme kad câ'enâ bi'r-raħmuha

Neskün bi-fazlihi'l-cenne li-rağmi men 'adâki

(Bu ümmetin peygamberidir, rahmetle bize geldi. Düşmanın rağmına biz cennete gireriz.)

Yâ Rabbi yâ ğaffârîğfir li-zi'l-ħudđari

Bi's-sâdati'l-ebrâri ve'l-Hâşimiyyü'z-zâki

(Ey bağışlayan Rabbim! Mevcud kişiyi, hazır olanları, Allah'ın velileri ve bu Haşimî'nin (Hz. Muhammed) hürmetine bağışla.)

27 Başlık S'den alınmış. D nüshasında "Rûh-i pāk-i Hâzret-i Muhammed Muştafâ râ şalavât." ibaresi yazılıdır.

244 On ikinci gün D, M: Leyle-i işneyn S / Hem Dü-şenbe gecesi idi D, M: On ikinci günü ferdâsı S.

245 S'den alınmış.

246 dîvâr D, M: cidâr S / dört hürî mişâlî gül-'izâr D, M: mânendî-i hürî çâr yâr S.

247 Âsiye kelimesi D'de "Âşiye" şeklinde yazılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Serv-i nāzī-i hırāmān-ı cinān
Nāz ile üç hūrī geldi nāgehān
- 250 Çevre yanıma gelip oturdular
Hem başa bir çok tesellī verdiler
- Pādişāh-ı mesned-i 'ilm-i ledün
Saltanat-ārā-yı 'irfān-ı 'aden
- Ol eṭibbā-i şefā'at serveri
Hoḡḡa-i ma'cūn-ı ḡikmet cevheri
- Hātem-i nūr-ı risālet Muşṡafā
Hātim-i sırr-ı seḡāvet bā-şafā
- Tebşīr etdiler beni her vech ile
Vaşf-ı pāki anlarıḡ gelmez dile
- 255 Gözlerimden perdeler gitdi hemān
Çok melekler kendime oldu 'ayān
- Cennetiḡ hūrīleri geldi ḡamu
Müjdelerle dediler ey baḡtlu
- Ber-havā baş oldu sündüsden döşek
Ḳudret-i Ḥaḡla bezendi nüh felek
- Ma'rifet şānī ṡarīḡat cilveḡer
Süvvüm izḡār-ı şerī'at müfteḡar

248 Bu ve bundan önceki beyit S'de tek beyit olarak geçer. Biri Meryem biri Sārā D, M: Meryem ü Sārā vü Ḥavvā S / Dördü de biri birinden yādigār D, M: Cümlesi bā-Āsiye müjde-şī'ār S.

249 S'den alınmış.

250 yanıma gelip oturdular D: yanıma alıp oturdular M: yanımda başa üns oldular S / Hem başa bir çok tesellī virdiler D, M: Bā-tesellī ḡāṡırım ḡoş şordular S.

251 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmış.

254 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'de yok.

256 S'de yok; "baḡtlu" kelimesi vezin için "baḡtlu" şeklinde okunmuştur.

257 Ber-havā bast oldu sündüsden döşek S: Bir beyāz dībāc sündüsden döşek D, M: Ḳudret-i Ḥaḡla bezendi nüh felek S: Kim havā üstünde serdi bir melek D, M.

258 S'den alınmış.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Feth-i bāb oldu semā gitdi zulem
 Üç melek indi elinde üç 'alem
- 260 Cānib-i şarğa birisin dikdiler
 Şavb-ı ğarba ötekini çekdiler
- Beytiñ üstünde birin tefhīm ile
 Naşb olundu şevk ile ta'zīm ile
- İndiler gökden melekler şaf-be-şaf
 Ka'be-āsā kıldılar beytim tavāf
- Ney-zen-i şems ü melā'ik Zühre tek
 Mevlevī devrāniñ eyler nüh felek
- Hālik'a tesbīh ederler bi't-temām
 Aḥmed için hem şalāt ile selām
- 265 Nūr-i Aḥmed şu'lelendi nāgehān
 Feyz ile tıldu ser-ā-ser hep cihān
- Şām u Rūm iklīm-i Kayser şarḡ u ğarb
 Keşf-i Hāḡḡ ile baña göründü hep
- Ol gece cümle Kureys'in hayvānı
 Geldi dile hep işitdiler anı
- Raḡşa geldi develer uçdu şuhūb
 Ol cihetle cismime düşdü ru'ūb

259 Feth-i bāb oldu semā gitdi D, M: Kalmadı semt-i semā üzre S / elinde S: yedinde D; destinde M.

261 ve 262. beyitlerin yerine S'de şu beyit var: Şarḡ u ğarba biri Beyte muntaşab

Her biri bir sırla olmuş münteḡab

262 İndiler gökden melekler D, M: Tıldu beytim ez-melā'ik S: şaf-be-şaf S: şāf u şaf D, M / kıldılar beytim tavāf
 D, M: tavaf olundu her taraf S.

263 S'den alınmış.

264 Bu ve bundan sonraki beyit S'de yok.

266 Hāḡḡ ile D, M: Rabbānī S.

267 S'de yok; Geldi dile M: Dile geldi D.

268 Raḡşa geldi develer uçdu D: Oldu perende semāda pür S, Çün şuhūb uçdu havāda nāgehān M / Ol cihetle
 cismime düşdü ru'ūb D, S: Gördüğümde ḡavfa düşdüm ben hemān M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Tebşîr etdi birbirin ehl-i bihâr
Dediler gelir habîb-i Kirdgâr
- 270 Hem havâ üzre dutar iki hasen
La'l ibriķ ile altından legen
- Bir tabur nûrânî berrâķ sâde kuş
La'l-minķâr hem kanadları gümüş
- Hânem içinde bütün per açdılar
Lü'lü' ü mercân cevâhir saçdılar
- Söyledim dâye Şifâ'ya al düşür
Açamam gözlerim aldı dedi nûr
- Nice envâ'-ı lügât ile şadâ
Zâhir oldu hânem içre cā-be-cā
- 275 Nice hûrî [v]ü melekler geldiler
Her biri bir dürlü müjde verdiler
- Dürr-i yâķûtdan buhûrdânlar yanar
Elde pervâne gibi şem'a döner
- Dediler oğluñ gibi bir pāk-zât
Gelmemişdir böyle bir 'ālî-şıfât
- Bu gece ol bir gecedir hoş 'ayân
Nûr-i feyz-i Hâķķ ile tıldu cihân

269 Tebşîr etdi birbirin ehl-i bihâr D, M: Dediler tûbâ leke ey bahtiyâr S / Dediler gelir D: Maţla'-i burc-ı S, Söylenür gelir M.

270 S'de yok.

271 berrâķ sâde kuş D, M: kuds-âşinâ S / La'l minķâr hem kanadları gümüş D, M: Sîm-per minķârı la'lîn hümâ S.

272 Hânem içinde bütün D, M: Şahñ-ı hânemde S / Lü'lü' ü mercân cevâhir D, M: Cevher-i envâr-i hikmet S.

273 S'de yok; Açamam M: Açamım D.

275 S'de yok.

276 S'de şöyledir: Micmer-i yâķût-ı 'anber yandırır

Şem'ime pervâne-âsâ döndürür

277 S'de şöyledir: Böyle bir ferzend-i sa'd-ercümend

Gelecek senden cihâna dil-pesend

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Kā'ināta Hāḡ bu ŧeb raḡmet ḡılır
Ser-te-ser 'ālemleri cennet ḡılır
- 280 Bu gecedir leyle-i Ḳadr-i ŧafā
Bu ŧehir gelse gerekdir Muŧtafā
- Bunca elṡāfiḡı seyr etdim hemān
Sönmez āteŧ cānıma düŧdü yaman
İsteriseḡ bulasın fevz ü necāt
Rūḡ-ı faḡru'l-Mürselīn'e ver salāt
- ŧuŧadım ḡāyet ḡarāretten o dem
Artdı yolda iŧtiyāḡım dem-be-dem
- Bir ḡümüş kāfür u billürdan ḡadeḡ
Ṳolu kevŧer cānlara verir feraḡ
- 285 Sāḡi-i ḡül-ḡehre-i ḡikmet ile
ŧundu bir kāse feraḡ-baḡŧā dile
- Biḡ nevāziŧle baḡa getirdiler
Ḳizmetim üzre ayaḡda ṡurdular
- Ṳatlı idi bal u sükkerden yaḡın
ŧavuḡ idi buz ile ḡardan hemīn
- Nüş edince rāḡat oldum ol zamān
Faḡr-i ŧādīḡ olmuş idi nāḡehān

278 ḡoŧ 'ayān D, M: pāk-zāt M / feyz-i Hāḡḡ ile ṡoldu cihān D, M: raḡmetle ṡoludur kā'ināt S.

279 S'de yok.

280 ŧafā D, M: ḡüzīn S / gerekdir Muŧtafā D, M: gerek ol ŧāh-ı dīn S.

281 elṡāfiḡı M: elṡāfi ki S; elṡāf ile D; M'nüşhasında bu beyitten sonra "Rūḡ-ı pāk-ı Ḳazret-i Muḡammed Muŧtafā rā ŧalavāt" iberesi ve Heysemī'nin Mevlid'inden alınmış bölüm yer almaktadır.

282 M'den alınmış.

283 o dem D: ḡatı M / yolda D: dilde M; dem-be-dem D: ŧiddeti S.

284 bilür: D, M'de "belür" şeklinde harekelenmiştir.

285 S'den alınmış; "ile" D: Metinde "ala" şeklinde yazılmış.

261 S'de yok.

287 bal u sükkerden D, M: ḡülbe-ŧekerden S / buz ile ḡardan D, M: berf ile buzdan S.

288 ol zemān D, M: sātı S / olmuş idi nāḡehān D: olmuş idi bī-ḡümān M; ḡoŧerirdi ṡal'ati S.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

*Dü cihānda her kim isterse necāt
Oğusun sulṭān-ı kevneyne şalāt*

- 290 Bir beyāz nūrānī kuş oldu 'ayān
Nūr içinde şevk ile kaldım hemān
Açdı ol demde kanadların o kuş
Kalbim ile arkamı meş etdi hoş
Ol zamān ol nūr-ı a'zam Muştafā
Toğdu benden 'āleme verdi şafā
Sāhil-i bahra atıldı ez-şadef
Dürr-i yek-tā-yı girān-māye şeref
Toğdu ol sā'atda şubḥ u müstenīr
Āfitābī-i sa'adet ez-zamīr
- 295 Sāha-i sırr-ı serā-yı Aḥmedī
Buldu ol nūr-ı tecellī sermedī
Mevc-ḥīz oldu neşāt u zevk-i yem
Gitdi der-mülk-i 'adem endüh u gam
Pāk u ṭāhir nūr ile ālūde hem
Başdı dünyāya nezāfetle kadem
Kāmī şevk aldı beni oğu laṭīf
Merḥabādan ileri na't-i şerīf

289 S'den alınmış.

290 beyāz M: beyāz D; 'ayān, M: beyān Y.

291 S'de bu ve bir önceki beyit tek beyitle şöyledir: Bir beyāz nūrānī murğ oldu 'ayān
Kalb u zāhrım mess edip ol bī-nişān

293 Bu beyit S'de şöyledir: Maşrıq-ı burc-ı şabāḥat Muştafā
Pertev-efken oldu dehre bā-şafā

293 Bu ve bundan sonraki üç beyit S'den alınmıştır. Ancak bu beyit S'de şöyle tekrar edilmiştir:
Dürr-i yek-tā şīme-i burc-ı şadef
Düşdüğü ān mevc-ḥīz oldu şeref

297 S'de yok.

298-306 arası D'den alınmış.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Gülsitānī *lī-ma ʿallāh* bülbülü
 Būsitānī bāğ-ı vaḥdet bir gülü
- 300 Gözleri vaşında *mā-zāğa 'l-başar*
 Remzi engüştünde *ve 'n-şakka 'l-kamer*
- Sūre-i *ve 'l-leyli* 'anber turreşi
 Ebruvānı nūr-i esved ğurreşi
 Cebhesinde āyet-i nūr-ı mubīn
 Der-dehen pertev-fiken dürr-i-şemīn
- Çaşları mā-beyni açık āşikār
 Nūr-ı a'zam anda olmuş lem'adār
 La'l u yāķūt leblerinden aldı reng
 Nokta şıgımaz ağızına zāhirde teng
- 305 Oķunur *ve 'ş-şemsi* ḥaddi bā-şafā
 Dış eti sultān-ı gül rengi zībā
- Hūsn-i ḥulķına muvāfık bī-bedel
 Anı çün övmüş yaratmış lā-yezel
 Teşrīf edince cihāna bā-şafā
 Eyledi memlū şadā-yı merḥabā
- Diyelim 'aşķ ile biz de merḥabā
 Bā'ış-i raḥmet ola rüz-ı cezā
 Merḥabā şad merḥabā yā Muştafā
 Merḥabā ehlen ve sehlen merḥabā

300 "Gözü kaymadı", *Kur'ân-ı Kerim*, 53/17 / "Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı." *Kur'ân-ı Kerim*, 54/1.

301 Geceye yeminle başladığı için "Leyl" denilmiştir. Tamamı 21 âyettir. Kur'an-ı Kerim'in 92. sûresidir. /

Ebruvān: D'de "ebrevān" şeklinde harekelenmiştir.

305 Kur'ân-ı Kerim'de 91. sûre olup 15 âyettir.

307 S'de yok; bā-şafā: Y: cā-be-cā M, A.

308 D'den alınmış.

309 Muştafā D, M: müctebā S / merḥabā M, D: bā-şafā D.

Turkish Studies

- 310 Merhabā sulṭān-ı 'ālem merhabā
 Merhabā burhān-ı Ādem merhabā
 Merhabā ey nūr-ı Raḥmān merhabā
 Merhabā ey şems-i 'irfān merhabā
 Merhabā ey bülbül-i bāğ-ı elest
 Merhabā 'aşkıyla 'ālem oldu mest
 Merhabā şāh-ı risālet serveri
 Merhabā māh-ı şefā'at enveri
 Merhabā esrār-ı ḥikmet bülbülü
 Merhabā bāğ-ı nübüvvet bir gülü
- 315 Merhabā gencine-i esrār-ı Hıaḳ
 Merhabā āyine-i envār-ı Hıaḳ
 Merhabā ey nūr-ı çeşm-i aşfiyā
 Merhabā ey şāh-ı ḥatm-i enbiyā
 Sāye-i Ḥamd-i Livāda ber-sezā
 Kıl şefā'at cümleye yā Muştafā
 Dü cihānda her kim isterse necāt
 Oḳusun sulṭān-ı kevneyne şalāt

311 S'de yok.

312 bülbül-i bāğ-ı D, M: sākī-i bezm-i S / Merhabā D, M: Bāde-i S.

313 S'den alınmış.

314 esrār-ı D, M: gülzār-ı S / bir gülü D, M: sünbülü S.

316 ḥatm-i enbiyā D: ḥatmü'l-enbiyā M, S.

317 S'den alınmış.

318 Bu beyit S'den alınmış. D'de bu bölümün sonunda şu âyeti kerime vardır: "E'uzubi'llāhi mine'ş-şeytāni'r-racīm. "İnnallāhe ve melā'iketehu yuşallune 'ale'n-nebi. Yā eyyuhe'l-lezine amenu şallu 'aleyhi ve sellimu teslīmen. Allāhumme şalli 'alā seyyidinā Muḥammedin ilā āḥir". (Şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. "Allah ve melekleri, Peygambere çok salevāt getirirler. Ey müminler! Siz de ona salevāt getirin ve tam bir teslimiyle selām verin." Kurân-ı Kerim, 33/56. "Allahım efendimiz Muhammed'e salat ve selam olun." M'da "Rûḫ-ı pāk-ı Hazret-i Muḥammed Muştafā rā şalavāt." yazılıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

Der-Beyān-ı İrhāşāt-ı Hāzret-i Muḥammedī**‘Aleyhi Şalavātü’l-Ebedī²⁸**

Bir şeker ver tāze-ter tıfl-i dile

Gel debistān-ı ma‘ārifde dile

320 Söyle irhāşāt-ı feyz-i Aḥmedi
Bulasın zevk-i ḥayāt-ı sermedī

Şāhid-i tıfl-i dil-ārā-yı cemāl

Buldu teşrīf ile ālem pür-kemāl

Oldu pā-beste vücūd-ı ‘āleme

Düşdü āfāk-ı cihāna demdeme

Hāzret-i maḥbūb-ı Rabbü’l-‘ālemīn

Gün gibi ba‘de’l-fecir toğdu yaqın

Tebşīr etdi birbirin arz u semā

Geldi dünyāya Muḥammed Muştafā

325 Nağme tutdu Zühre raqş etdi felek
Birbirine müjde verdi her melek

Bu ‘acā’ibden Āmīne bir zamān

Ḥayret içre qalmış idi nāgehān

Giydi cennet ḥullesinden bā-şafā

Qundaq içre söyler ol dem ümmetā

28 Başlık S’den alınmış.

319 Bu ve bundan sonraki beyit S’den alınmıştır.

321 Buldu teşrīf ile ālem pür-kemāl D, M: La’l-i rūmmānī lebinde yāğ u bal S.

322 S’den alınmıştır.

323 S’de bu beyitten önce “Na’t-ı Şerīf” yazılıdır. Hāzret-i maḥbūb-ı Rabbi’l-‘ālemīn D, M: Pādişāh-ı kişver-i dīn-i mubīn S.

324 S’den alınmıştır.

325 S’de yok; tutdu D: dutdu M.

326 Āmīne bir zamān D, M: yatarken bī-şu‘ūr S / Ḥayret içre qalmış idi nāgehān D, M: Çeşmiş açdı maḥla‘-ı pākīze nūr S.

327 S’de yok; Giydi D: Gördü M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/ 1 Winter 2011

- Şadr-ı akşā-yı niyāz-ı şāh-vār
 Ümmetī vā ümmetī ez-Kirdgār
- Secde etmiş cānib-i Beyte 'ayān
 Taḥmīd ü tevḥīd eder faḥr-i cihān
- 330 Kuḥl-i ḳudretle mukahḥal gözleri
 Kevşer ü zemzemden aḥlā sözleri
- Zāhir olmuş anda Ḥaḳḳ'ın ḳudreti
 Göbeği kesilmiş olmuş sünneti
 Cümle terbiyesi olmuş müşk-i nāb
 Şanki toğmuş ḥānem içre āfītāb
- Geldi ol dem üç melek tefḥīm ile
 Ḥizmet için Ḥazrete tekrīm ile
- Uçları cevherle işlenmiş münīr
 Elde tutmuş merheme sāde ḥarīr
- 335 Biriniḡ destinde la'l ibriḳ ḥasen
 Öteki tutmuşdur altından legen
- Secde içre dinlediler sözünü
 Yıḳadılar kevşer ile yüzünü
- Cennet ehli daḡı geldiler 'ayān
 Ḳıldılar ol gevhere cevher-feşān
- Ḳalmadı şabrım görünce ben anı
 'İzz ile āḡūşa aldım gül teni
- Baḳdım açdım gördüm anıḡ zāhrını
 Beyzavī şekli nübüvvet mührini

328 S'den alınmış.

329 etmiş D, M: ḳılmış S; 'ayān D, M: emīn S / Taḥmīd D, M: Temcīd S; faḥr-i D, M: şāh-ı S.

331-337 arası beyitler S'de yok.

338 'İzz ile āḡūşa aldım D, M: Aldım āḡūş-ı hezāra S.

339 Baḳdım açdım gördüm anıḡ zāhrını D, M: Ṭab' olunmuş beyne kıtfeyn müttefaḳ S / mührini D, M: mühr-

Ḥaḳ S.

- 340 Yok şerîk Allāh için yazmış eḫad
Ḥaysu ŧi 'te inneke menŧūru kad
 Geldi 'Abdu'l-muṭṭalib çün Ka'be'den
 Söyledim ol dem aḫa aḫvāli ben
 İŧidince sözlerim buldu sürūr
 apıyı aıp eve etdi mūrūr
 Gördü tūbā-add bir merd-i kebīr
 urup anda Ḥazrete olmuş baŧır
 Dedi var git ŧimdilik gelme beri
 Görmek olmaz ŧimdi aŧlā serveri
- 345 Üç gün üç gice melekler bi't-tamām
 Edecek anı ziyāret ey hūmām
 Zāhir oldu Ka'be'den bir ḫoŧ ŧadā
 Söyledi geldi Muḫammed Muŧtafā
 Gördü ol mihr-i ŧabāḫat vaḫy-i Ḥa
 Ḥıẓr-ı dībāc-ı imāt ire fala
 Birbirine verdi erkānı selām
 Ka'be'den iŧitdiler hep ḫāŧŧ u 'ām
 Leyle-i adr olduḫuna bu delīl
 Ka'be daḫı secde etmiŧ aḫa bil
- 350 Sāve baḫrı kuruyup oldu 'adem
 ā-ı Kisrā daḫı ŧa oldu o dem

340-345 arası beyitler S'de yok; "İstediḫin sekilde sen zafer elde etmiŧsin." anlamında Arapa ibare.

341 Ol dem D: ıdım M.

342 aıp eve etdi D: adı eve ıldı M.

343 urup D: urmuŧ M.

346 Bu beyit S'de mūkerrer yazılmıŧ ve aŧaḫıdaki gibidir: a'beden aldı ŧadā-ı ḫoŧ-edā
 Geldi Aḫmed 'aŧına cānlar fedā

347 S'den alınmıŧ.

348 Ka'be'den D, M: Ka'be'niḫ S.

349 S'de yok.

350 uruyup D: urudu M, S.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Söndü Fāris'de Mecūsī āteşi
 Kalmadı küffārın aşlā tābişi
- Nice put-ḥāne kenīsā vü şanem
 Yıkılıp müşriklere verdi elem
- Bir Yahūdī Mekke'den şordu haber
 Dedi var mı bu gece toğmuş beşer
- Oldu 'Abdu'llāh'ın oğlu dediler
 Anıñ ile görmege hep geldiler
- 355 Ol Yahūdī gördüğü demde hemān
 Gitdi 'aklı düşdü yere nāgehān
- Gitdi dedi devleti İsrāil'in
 Geldi Kureyş'e nübüvvet siz biliñ
- Ol gece cümle mülükün tahtları
 Ser-nigün oldu ser-ā-ser bahtları
- Yırtıcı ḥayvān bütün etdi firār
 Issız olan yerde etdiler qarār
- Ol sene dünyā yüzünde cümle zen
 Toğdular erkek çocuklar cümleten
- 360 Sāl-i Fīlden elli beş gün şonra şāh
 Başdı dünyāya kadem ol pādişāh
- Cān u dilden kıl şalāt ile selām
 Hāzret-i Peygām-bere ber-müstedām

351 "tābiş" kelimesi nüshalarda "tābeş" şeklinde harekenmiş; küffārın D, S: küffārın M.

352 müşriklere D, M: kāfirlere S.

353 Mekke'den D, M: şubḥ-dem S.

354 Anıñ ile görmege hep geldiler D, M: Görmege birlikde cümle geldiler S.

355 Ol Yahūdī gördüğü demde hemān D, M: Gördüğü anda Yahūdī nā-gehān S.

356 Gitdi dedi D: Dedi gitdi M, S.

357 tahtları D, S: bahtları M / bahtları D: tahtları M.

359 cümle zen D, M: eins ü zen S.

360 ol pādişāh D, M: bī-iştibāh S.

361 S'den alınmış.

Turkish Studies

*Dü cihānda her kim isterse necāt
Oğusun sulṭān-ı kevneyne şalāt*

[Hz. Muhammed'in Süt Anne Halîme'ye Verilmesi]²⁹

- Diyelim tāze rivāyet mu'teber
Bî-nihāyet naḳline vardır eşer
- Sa'd ili olmuşdu ғаḫṭa mübtelā
Daḫı anlardan da gitdi bu belā
- 365 Mekke'de çoḫdur 'ināyet yediler
Emzirelim hem şabî söylediler
- Hāriş adlı bir muvaḫḫid var idi
Faḫr elinden kārı āh u zār idi
- Hem Ḥalîme adlı vardı 'avreti
Ehl [ü] ḫāni' tatlı baldan şöḫbeti
- Ḍamre adlı bir çocuḫu var idi
Ol acından yatmayıp aḫlar idi
- Geldi hātifden şadā-yı baḫtiyār
Olacaḫsın Muşṭafā'ya şirdār
- 365 Var git anı sen getir bul rāḫatı
Anıḫ ile eyle kesb-i devleti
- Ḥikmet-i Ḥaḫ aldı ḫaflet ol zamān
Gördü rü'yāsında bir merd-i cevān

29 Bu bölümün başlığı tarafımızdan konulmuştur. Bölümün tamamı M'de yok.

363 S'de yok.

364 Daḫı anlardan da gitdi bu belā D: Gitdi anlardan da ol derd ü belā S.

365 Bu beyit S'de şöyledir: Murzî'a zenler dediler varalım
Mekke'den şıbyān alıp emzirelim

367 Hem D: Bir S.

368 Bu beyit S'de şöyledir: Söylenirdi oḫluna Ḍamre be-nām
Aḫlıḫınan aḫlar idi şubḫ u şām

369 Geldi D: Aldı S / Olacaḫsın Muşṭafā'ya D: Muşṭafā'ya olacaḫsın S; şirdār S: şir ü dār D.

370 D'den alınmış.

Turkish Studies

- İçdi bir şerbet elinden yâdigâr
Bağdı iki memesinden süd açar
- Uyanıp zevcine hâli söyledi
Mekke'ye gitmek için cehd eyledi
Yola düşdüler hemân kervân ile
Ol Hâlîme Hârîş ü Dâvre bile
- 375 Merkeb aksak yürümez hem-râh ile
Kaldılar geride anlar âh ile
Kârbân ehli ileri vardılar
Her biri nefsince çocuk buldular
- Kanķı zen Aħmed'e kıldı raġbeti
Dutmadı memelerin gör ġikmeti
Böyle ġayret içre çekerken keder
Geldi bir zât anlara verdi ġaber
- Dedi 'Abdu'l-muġtalib torunu var
Gidiġ alıġ siz anı ey baġtiyâr
- 380 Oldular beyt-i Resûl'e çün revân
Gördü anları Âmine ol zamân

371 S'de yok.

372 İçdi bir şerbet elinden yâdigâr D: İçdi ru'yasında bir câm-ı nigâr S.

373 S'de yok.

374 Yola düşdüler hemân D: Düşdü ol sâ'at yola S / Ol Hâlîme Hârîş ü Dâvre D: Hârîş ü Dâvre Hâlîme hep S.

375 geride D: pes-mânde S.

376 İlerü D: muġaddem S / biri nefsince çocuk buldılar D: birisi bir şabî emzirdiler S.

377 Aħmed'e kıldı D: kıldı Resûle S / memelerin D: hiç bir meme S.

378 S'de bu beyit şöyledir: Mekke'ye girdi Hâlîme pür-keder

Verdi bir zât aġa tebşîr-i ġaber

ayrıca D'de şöyle bir beyit daha var: Mekke'ye Hârîş Hâlîme geldiler

Kalmışdır anda çocuġı bildiler ?

379 S'de bu beyt şöyledir: Nezd-i 'Abdu'l-muġtalib'e baġtiyâr

Bir şabî var anı var kıl ihtiyâr

380 S'de bu beyt şöyledir: Gitdi devlet-hâne-i Âmine 'ye

Feyz-i ġaġ'dan vâsıl oldu baġ neye

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Dedi Āmīne Muḥammed Muşţafā
 İşte budur ‘āleme baḥş-ı şafā
- Ger Ḥalīme sen dedi memeñ dutar
 Yoḡ deġilsin aġzına verseñ atar
- Her-kesin südünü yemez bu şabī
 Nesl-i ‘ālī hem olacaḡdır Nebī
- La’l-i leb ġonçe-feme verdi meme
 Aldı aġzına anı eme eme
- 385 Şaġ memesini emerdi Muşţafā
 Şol memesin Ḍamre yerdi bā-şafā
- Gördü ‘Abdu’l-muţţalib çoḡ oldu şād
 Verdi kisve aḡçe-i emvāl ü zād
- Aġlayıp dedi Āmīne yā Ḥudā
 Bir de evlādımla vuşlat ḡıl ‘aḡā
- Ertesi ġün oldular yola revān
 Geçdi merkeḡ geri ḡaldı kārḡān
- Kārḡān ehli bu sırrı gördüler
 Cümlesi anda taḡayyür ḡaldılar
- 390 Dile gelip söyledi ol dem ḡımār
 Vardır arḡamda ḡabīb-i Kirdġār
- Çünki anlar bu sözü işitdiler
 Ḥāk-i pāyine o şāḡıñ gitdiler

381 S’den alınmış.

382 S’de şöyledir: Dutmadı hıç bir meme işbu beşer
 Sen Ḥalīme’sin eger memeñ dutar

383 D’den alınmış.

384 La’l-i leb ġonçe-feme verdi S: Ḥazretin aġzına verdi ol D / aġzına anı S: iki la’line D.

385 memesini emerdi D: memesin mess ederdi S / yerdi bā-şafā D: iḡvān-ı şafā S.

386 çok D: pür S / Verdi kisve aḡçe-i D: Ḳıldı i’ḡā kisve-i S.

387, 389, 390, 391, 392, 393, 396 ve 397. beyitler S’de yok.

388 Ertesi ġün oldular D: Oldular ferdāsı ġün S.

389 “Kārḡān” D’de “kārubān” şeklinde harekelenmiş.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Bir gün anlar kârbânı geçdiler
 Bir kenîsâ yanına erişdiler
- Nūr-ı Aḥmed ol zamân oldu beyân
 Şu'lelenip göklere çıkdı 'ayân
- Gördüler nūr-ı Resûl'i râhibân
 Dediler budur Muḥammed bî-gümân
- 395 Çün ihânetle ḥabîbe geldiler
 Gökden âteş indi cümle yandılar
- Ol mekândan zevk ile şavuşdular
 Hep selâmetle eve kavuşdular
- Anlarıñ artdı naşîbi devleti
 Gün-be-gün oldu ziyâde ni'meti
- Hem Ḥalîme dedi üç sene muḫîm
 Ḥânem içre kaldı ol dürr-i yetîm
- Ġâ'it ü bevlini aşlâ görmedim
 Yıkayıp esvâbına şu urmadım
- 400 Hîç bir işde yanılıp sehv etmedi
 Hem uşak oyununa ol gitmedi
- Anneden yok gözleri 'avret meger
 Geldi būs etmege anı mu'teber

- 394 S'de bu beyit şöyledir: Bir kenîsânın öñünde râhibân
 Bildiler kim ḥaḫ Nebîdir bî-gümân
- 395 S'de bu beyit şöyledir: Ederiz aña ihânet şandılar
 Geldiği anda yanına yatdılar
- 396 ve 398. beyitler S'de yok.
- 397 S'de bu beyt şöyledir: Şağ u sâlim aldı gitdi ḥazreti
 Gün-be-gün artdı naşib ü devleti
- 399 bevlini aşlâ D: bevl ü veseḥ ben S / Yıkayıp D: Üç sene S.
- 400 S'de bu beyt şöyledir: Görmedi bâzîçesin bir merd ü zen
 Câme vü ten nûra banmış cümleten
- 401 Bu beyt S'de şöyledir: Geldi bir a'mâ būs itsin yüzünü
 Dest ile men' etdi açdı gözünü

Turkish Studies

- İstedi būs ede yüzün Һazretin
Sürdü elin açdı gözün 'avretin
Ol zamān açıldı ana iki göz
Şāyi' oldu Һalk içinde işbu söz
Dedi Һazret Զamre ile giderim
Hem ber-ā-berce koyunlar güderim
405 Yıyecek aņa tedārik eyledim
Զamre'ye koşdum çobana söyledim
Ol çobandır ümmete ümmet koyun
Olmaz anıñ koyununa bir oyun
Ümmetiyim kanı yā da'vā eden
Һağ bulunca şer'ini dutup giden
Emrini tut eylesin seni kabül
Ümmetimidir söylesin yarın Resül
Olmuş idi bir koyun çün leng-pā
Sürdü destin sā'atı buldu şifā
410 Sürdü bir arslan yüzün ayağına
Ol yapışdı arslanıñ kulağına
Anıñ ile çok tekellüm eyledi
Amma bilmezdim aņa ne söyledi
Döndü arslan geri gitdi ser-te-ser
Bir ğanem ürkütmedi ol şīr-i ner
Bir kapı öñünde zen ağlayarak
Āh u feryād ile cān tağlayarak

402 S'de bu beyt şöyledir: Būsına vaqtā ki a'mā sürdü yüz
Hikmet-i Һağ'la açıldı iki göz

403 S'de yok.

404 Һazret D: bir gün S / Hem ber-ā-berce koyunlar D: Bā-ma'ıyyet ben de aġnām S.

405 Yıyecek ana D: Rüz-ı merre ben S.

406 Ol D: Bu S.

409 koyun D: ğanem / Sürdü destin sā'ati D: Destini sürdüğü ān S.

412 arslan giri gitdi ser-te-ser D: andan gitdi arslanber-muñi' S / ol şīr-i ner D: şīr-i seçi' S.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Uşagım düşdü kıuyuya söyler ol
Etdi imâ bi're ol demde Resûl
- 415 Kıaynadı şü kıuyudan taşdı hemân
Çıkdı çocuk 'âfiyetle hoş 'ayân
Damre geldi ağlayarak karşıma
Söyledi gör n'itdiler kıardaşıma
Aldı tağa gitdi kendin bir dilîr
Kıarnını yardı o dem mânend-i şîr
Ben taħammûl etmedim gördüm anı
Câri oldu baṭn-ı pākinden kıanı
Sâ'atî Hâriş Hâlîme pür-devân
Gıtdiler buldular anı bî-ziyân
- 420 Bu hıusûşât oldu ifşâ 'âleme
Velvele düşdü ser-â-ser 'âleme
Havfa vardım kıaşd eder ehl-i fesâd
Mekke'ye götürdüm anı şağ u şād
Geldi istiķbâle cümle şādmân
Buldu Āmîne o dem bir tâze cân
Oldu irhâşâtı Hâzret-çün 'ayân
'Ālem içre söylenirdi bî-gümân
Midħatın Vâsıṭ kıalemdānî ola
Mîlket-i Sûdân devānî buluna

413 ağlayarak D: ağladı S / cân tağlayarak D: cânlar tağladı S.

414 Uşagım D: Çocuğum S; söyler ol D: dedi ol S / Etdi imâ bi're ol demde D: Eyledi imâ kıuyuya ol S.

415 'âfiyetle hoş 'ayân D: taşraya emn u emân S.

416 Bu ve bundan sonraki dört beyit S'den alınmıştır.

422 cümle D: çok kes S.

423 S'de yok.

424 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmıştır.

Turkish Studies

- 425 ‘Üşr-i mi‘şārı yazılmaz haşre dek
Midḥat-ı evşāfi dil çekme emek
Ola bī-ḥadd-i taḥiyyāt u şalāt
Ravza-i rızvān-ı faḥr-ı kā’ināt
Dü cihānda her kim isterse necāt
Oḳusun sulṭānı kevénye şalāt

Der-Beyān-ı Mu‘cizāt-ı Faḥr-ı Risālet-penāh

‘Aleyhi Salavātu’lāh³⁰

- Diḡle cāndan mu‘cizāt-ı Aḡmed’i
Bulasın zevḡ ü ḡayāt-ı sermedī
Nūr idi anıḡ vucūdı ser-te-ser
Nūra olmaz zerrece sāye eşer
- 430 Ḥātem-i mühr-i nübüvvet āşikār
Beyn-i kitfeyn olur idi lem‘adār
Feyz ile başı ucunda müstedām
Sāye-bān eylerdi anı bir ḡamām
İleriden nice görürse emīn
Arḡadan da öyle görürdü yaḡīn
Ḥüsn-i fānūsın gören pervāneler
Ġayr-ı şem‘-i ḡüsne şanma yanalar
Leyle-i zalmāda ḡüsn-i cevheri
Şermesār eylerdi māh-ı enveri

427 ‘de yok.

30 Başlık S’den alınmış.

428 Diḡle cāndan D, M: Gūşvār ol S / zevḡ ü D: zevḡ-i M.

429 Nūr idi anıḡ vucūdı ser-te-ser D, M: Nūr-ı şāfından vucūdu ser-te-ser S / zerrece D: ebed sāye S.

430 S’den alınmış.

431 Bu beyt S’de şöyledir: Gün ṡoḡunmasın Resüle dü-cihān
Ebr-i ḡudret çetr oldu sā’ibān

432 İleriden D: İreliden S; İrelüde M.

433 Bu ve bundan sonraki beyit S’den alınmış.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- 435 Devşirirlerdi terinden gül şuyı
 Tırrresiniñ koķusı ‘anber bũyı
 Āsmān-ı merħamet mihr-i münīr
 Hıvāce-i esrāri-i ħikmet-żamīr
 Barmağıyla māha ĩmā etdi çün
 İki şaķķ oldu anı gördü bütün
 Başdı ol tağ-ı Hıırā’ya çün ķadem
 Lerzelendi pāyini başdığı dem
 Ol zamān emr etdi ol şāh-ı şecī‘
 Sākin ol emr edecek oldu muḫī‘
- 440 Zehr ile bişmiş kuzu hoş söyledi
 Yeme benden yā Resūlu’llāh dedi
 Dikdi ħurmā dalını şāh-ı güzīn
 Dikdigi sā‘at yemiş verdi hemīn
 Bir avuç ħāk ile ol ħüsn ü ķamer
 Etdi küffārı Bedir’de der-be-der
 Barmağından çeşmeler akıtdı hoş
 Kıldı İslām ‘askeri toynca nüş

435 S’de bu beyit şöyledir: Kātre-i ħüsn-i ‘araķ-rīz-i gül-āb
 Zūlf-i leylī ‘ıtr-ı sarī müşk-nāb

438 S’den alınmış.

437 S’de yok.

436 S’de bu beyit şöyledir: Serv-ķāmet çün Hıırā’da hoş-ħıırām
 Olduğu ān lerzelendi bā-tamām

439 S’de bu beyit şöyledir: Eyledi fermān sūkūnet tıttı ol
 Pister-i mehd içre güyā yatdı ol

440 S’de bu beyit şöyledir: Geldi dile semm ile pişmiş kuzu
 İşidildi her ne kim oldu sözü

441 sā‘at D: demde M; Beyit S’de şöyledir: Ğars edince bir şecer verdi şemer
 Etdi engüştiler ve’n-şakķa’l-ķamer

442 ħüsn ü ķamer M, S: ħüsn-ı ķamer D / Etdi D, M: Kıldı S.

443 M’da yok ve S’de de şöyledir: Akıdıp parmaķlarından şāfi āb
 Teşnegānı nüş edince buldu ħvāb

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 6/1 Winter 2011

- Geçmesin vaqt-i namāz emr etdi çün
Olmadı ol dem gürüb eglendi gün
- 445 Nice ölmüş kimseye verdi hayāt
Gördü nice kimseler buldu necāt
İddihār etmezdi bu gün yarına
İkrām eylerdi dem-ā-dem yārine
Tesbīh etdi keff-i pākinde ta‘ām
Gördüler şofrāda nice hāşş u ‘ām
Uyanıqla nice görürse Resül
Görür idi öylece uyurken ol
Taş u ağaçlar aña verdi selām
Eyledi anlarla zāhirce kelām
- 450 Nice dā’-i bī-devā için Habīb
Oldu bahşende devā ile tabīb
Kırk yaşında ol risālet tācını
Giydi buldu maqşadıñ mi‘rācını
İndi vaḥy için aña hem Cebra’il
Nāzil oldu daḥı Qur’ān-ı celīl
-
- 444 namāz D, M: şalāt S.
445 ölmüş D: mürde M; S’de bu beyit şöyledir: Nice mürde kimseye bahş-ı hayāt
Eyledikde gördü anı nice zāt
446 S’de yok; yārine D: cārīne M.
447 Bu beyit S’de şöyledir: Dest-i i‘cāzında tesbīh-i hācer
Müstemi‘ oldu şahābi ser-te-ser
448 S’de şöyledir: Uyanıqla nice işitse yaḳīn
Öyle uyurken işidirdi emīn
449 Eyledi D: Söyledi M; S’de şöyledir: Secdeden dedi selām aña şecer
Gördüler aldı selāmın mu‘teber
450 S’den alınmış.
451 S’de bu beyit şöyledir: Sāl-i kırkında Muḥammed Muşafā
Oldu ser-tāc-ı risālet bā-şafā
452 S’de bu beyit şöyledir: Peyk-i vaḥy-ı tā’ir-i kuds-āşiyān
Eyledi inzāl-i Qur’ān ol zamān

Turkish Studies

- Gördü bir a'râbi şahrâda Resûl
 Bir geyik tütmuş figân eyler melûl
 Dedi yavrum var amân ey nesl-i pâk
 Aclarından havfım olurlar helâk
- 455 İki sâ'at gel başa sen ol kefîl
 Yavrularım emzirem dönem 'acîl
 Ben kefîl dedi Resûl-i kâ'inât
 Dedi gelmezse başa olur memât
 Yavrusına gitdi versin ol meme
 'Anberîn koğu ile toydu heme
 Dedi hâli yavrular tütdu karar
 Bu gıda besdir bize sen turma var
 Mühletinden ilerice şadmân
 Geldi geyik etdi a'râbî imân
- 460 Hicret etdikde Medîne'ye Resûl
 Nice kimse etdi İslâm'ı kabûl
 Cum'a günü mescid içre ol habîb
 Bir ağaç üstünde hem oldu hañib
 Şonra minber yaptılar anda hemân
 İstedi çıkısın aña fahr-ı cihân
 Anı gördü minberi evvel şecer
 Firkatinden urdu bir şayha meger
 İki şakş oldu yıkıldı ol zamân
 Geldi koçdu şeceri Fahr-i cihân
- 465 Gitdi anıñ inlemesi ol zamân
 Etdi anı minber altında nihân

453 S'de yok; tütmuş D: dutmuş M.

454-467 arası beyitler S'de yok.

456 Dedi gelmezse başa olur memât D: Sâ'atinde anı bıraktı o zât M.

458 hâl-i yavrular M: hâli yavrular D.

459 ilerice D: irelüce M / etdi a'râbî imân D: buldu ol dem tâze cân M.

Turkish Studies

Midhat-i pākinde kâşırdir kalem
Gelmemiş kendi gibi bir zü'l-kerem

Müy-i pākine anı yetmez bahā
Mu'cizātına dağı yok intihā

Zahr-ı pākinden görürdü ittifāk
Müttehididi aña nezdik ü uzak

Otuz üç biñ mu'cizāt-ı Muşafā
Zāhir oldu 'āleme verdi şafā

470 Hüsni-ı vaşfi hāric-i vüs'-i beşer
Mu'cizāti bî-nihāyet mu'teber

Ol zebān-keş hāme-i mu'ciz-beyān
Vaşf-ı mi'rāca kurulmuş nerdübān

*Dü cihānda her kim isterse necāt
Okusun sulţān-ı kevneyne şalāt*

Der-Beyān-ı Mi'rāc-ı Hāzret-i Muḥammedī
'Aleyhi Şalavātu'l-Ebedī³¹

Hāmd-i i'cāz-ı ḥaḳīkat bî-behā
Medḥ-i evşāf-ı ṭarīkat reh-nümā

Gonça-i şad-berg-i gül-rengin şenā
İntizām-baḥşā-yı 'ālemçün revā

475 Şad şalāt u şad selām-ı bî-şümār
Ber-ḥabīb-i ḥāzret-i Perverdigār

465 anıñ işlemesi ol zamān D: ol dem işlemesi hoş 'ayān M.

468 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmış.

472 M'de nakarat beyti böyledir: Fānidir dünyā'yırır bir gün memāt
Diyelim cân u gönülden e's-şalāt

S'de ise şöyledir: Sad şalāt u şad selām-ı bî-şümār
Ber-ḥabīb-i ḥāzret-i Perverdigār

31 Bu bölümün tamamı S'den alınmış ve besmele ile başlar.

- Gel beri ey tūti-i hūhū-yı zen
 Serv-i nāz üzre şehirlerde öten
- Gel beri ey tūti-i sükker-suhen
 Āşinā-yı remz-i a'cāz-ı dehen
- Gel beri ey hāme-i mu'ciz-beyān
 Cilve-gīr-i 'arş u ferş u āsmān
- Gel beri ey hüdhüd-i dāru's-selām
 Hem-çü tāvūs gülsitān-ı hoş-hırām
- 480 Nağme-sāz-ı bülbül-i bāğ-ı şafā
 Yār-ı Maḥmūd u Muḥammed Muştafā
- Eyle mi'rāc-ı ḥabībi sen beyān
 Şem'-i vaşla yan ya kıl pervāne-sān
- Pādişāh-ı mülk-i 'aşka ol nedīm
 Tā bulasın şevk ile kalb-i selīm
- Sür çıkar gayrı dilinden el-meded
 Tā tecellī kıla *Allāhu 'ş-şamed*
- Akdı çeşm-i mīm-i Aḥmed'den ḥayāt
 Çeşme-i cūd-ı vücūd-ı kâ'ināt
- 485 Cevher-i nūr-ı nübüvvet 'aşkıdır
 Pāye-i mi'rāc-ı vuşlat 'aşkıdır
- Süllem-i minhāc-ı eslem 'aşkıdır
 Ādeme ikrām-ı a'zam 'aşkıdır
- Olmasaydı 'aşk olmazdı felek
 Hıdmet ile emr olunmazdı melek
- 'Aşk ile ḥāşıl olur cümle merām
 'Aşk ile buldı cihān ḥüsn-i nizām
- 'Aşkıdır ḥüsn-i dil-ārā-yı kemāl
 Zīb-baḥş-ı zīver-i rüy-ı cemāl

483 "Allah sameddir." *Kur'an-ı Kerim*, 112/2.

- Bir gece mäh-ı münir-i nüh-ķıbāb
Müşk-bū zülf-i siyeh sāde niķāb
- 490 Şevķ ile ünsiyyet-i firķat iken
‘Aşķ ile ālüfte-i ülfet iken
- Leyle-i leylāda ol ħüsn-i ķamer
Ünş-i Ümmühāni olmuşdu meger
- Ol şeb-i ķadr-i şerif-i mu‘teber
Nüh sipihrān olacaķdır cilveger
- Ol ne şeb şām-ı sevād-ı a‘zamı
Süre-i ve ‘l-leyl zülf ü perçemi
- Şāhid-i ħalvetgeh-i ķurb-ı İlāh
Maĥrem-i ħāşş-ı ħarim-i pādişāh
- 495 Şem‘-i şeb-esrā fūrüzān-ı cemāl
Ziver-i bezm-i ħabib-i zü‘l-celāl
- Maĥrem-i ħalvet-serā-yı münteĥab
Leyle-i ķadri muşarraĥdır o şeb
- Ĥān-ı ġufrān-ı kerem oldu bisāt
Ĥāle-i piş-ġir-i raĥmet ber-simāt
- Şem‘-i encümle bezendi nüh felek
Ĥıdmete āmāde oldu hep melek
- Ferş-i rāhıdır şu‘ā‘-i keĥkeşān
Nūra mustaġraķ zemīn u āsumān
- 500 Bir satır yazmış ķadar ħüsnünde ĥat
Dü künüz encüm ola aġa nuķat
- Ĥāce-i ‘ilm-i ledündür bu gece
Ĥādīm-i sūr-ı ‘Aden’dir bu gece

493 Bkz. *Kur’an-ı Kerim* 92. ayet.

- Hâzret-i Cibrîl-i Sidre-âşiyân
 Etdi ol şeb 'azm-i gülzâr-ı cinân
 Aldı bir ra'nâ burâk-ı meh-cebîn
 Zîn-i cevherdâr ile ol etdi zîn
 Müjde-i vuşlatla şâd oldu Burâk
 Buldu ol dem merhem-i zaḥm-ı firâk
- 505 Açdı bâ-'avn-ı Hudâ perr-i himem
 Bârgâh-ı Aḥmed'e başdı ḳadem
 Etdi teblîğ-i selâm-ı ḥâzreti
 Müjde-ḥ'ân oldu visâl-i da'veti
 Bir şabâḥu'l-ḥayr insânî yüzü
 Ḥıttâ-i Çîn'i yaḳar âhû gözü
 Öyle bir Edhem sipihr-i Cem-mişâl
 İzine ermez şabâ ḳılsa ḥayâl
 İstedi olsun süvâr ol verdi yan
 Cebrâ'îl oldu uyan-gîr ol zamân
- 510 Dedi Cebrâ'îl neden etdi zūḥūr
 İşbu ḥâlet kendime anı tūyūr
 Dedi ser-keşlik degil maḳşad Burâk
 Bir niyâzım var benim bâ-iştiyâḳ
 Benden a'lâ görse bir eşheb-nigâr
 Eylesin va'd olmaya bu şeb su'âl
 Va'd edip ol *raḥmeten li'l-âlemîn*
 Açdı şeh-per pür-meserretle hemîn
 Tarfetü'l-'ayn içre şâh-ı işıfâ
 Mescid-i Aḳsâ'ya şaldı merḥabâ
- 515 Girdi ervâḥ sūret-i cisme hemân
 Oldular tevḳîr-i istiḳbâl revân

Turkish Studies

- Kıblegāh-ı enbiyā vü evliyā
 Oldu mihrāb-ı vişāle pīşvā
 Aldı tekbīr-i niyāzı ‘aşk ile
 İki rek‘at kıldı anda nāfile
 Şaf şaf oldu enbiyā vü aşfiyā
 Muştafā’ya eylediler iktidā
 Ba‘de-zīn nūr-ı Muḥammed Muştafā
 Tāl‘at-endāz oldu ber-semt-i semā
- 520 Şahretu’llāh’a ‘urūc etdi o şāh
 Eyledi ‘azm-ı burūc mānend-i māh
 Ne hevā sedd oldu aḡa ne felek
 Geldi istiḡbāline cümle melek
 Halka-i tevḡide girdi hep sürüş
 Hem-çü Mevlānā semā’ etdi ḡurüş
 Ol ḡaḡīb-i minber-i levlāk-şān
 Süllem-i nūr-pāya oldu āsumān
 Kıldılar icrā-i resm-i şehriyār
 Dediler ḡübā seniḡçün baḡtiyār
- 525 Düşdü çerḡ-i evvele pūr-demdeme
 Çün misāfir oldu cecdi Ādem’e
 Dediler ḡikmet nedir kim Kirdgār
 Bunda verdi Ādem’e ḡüsni-ḡarār
 Dehrden edince ervāḡ irtiḡāl
 Ol maḡāma gelir elbetde ne ḡāl
 Nār u nūra müstevādır ol semā
 Der-ḡarīḡat evvel esmā-i semā
 ‘Azm ederken bu sebebden ol Resūl
 Anda ḡoydu nefsini ḡable’l-vuşul

Turkish Studies

- 530 Vech-i şānī kevkebidir çün kamer
Sür'at-i seyr ile vāfir devr eder
Aña beñzer yoğ bu sür'atde felek
K̄alb-i ādem oldu aña mişl ü denk
Resm eder ebrū-yı yāri nev-hilāl
Geh nüzül ü geh terağğī geh kemāl
Oldu mirkātı anıñ kat kat semā
Hāk-i pāy ile bulup çeşm-i cilā
Müşterisi mihr-i envār-ı mübīn
Nağme-sāzı Zühre-i Zehrā-cebīn
- 535 Pertev-i revnağ-şi'ārın mihr ü māh
Cezbe-i hüsñünden aldı cilvegāh
Nüh felek tedric ile seyrengehi
Oldu bulsun bī-mekān-ı dergehi
Ger dilersiz dü 'ālemde necāt
Rūh-ı pāk-ı Aḥmed'e ediñ şalāt
Başdı çünki Beyt-i Ma'mūra kadem
Urdu mihrāb-ı visāl-i yāre dem
Kıldı anda ol namāz-ı vitri şād
Vitr idi ol dem teveccühden murād
- 540 İktidā etdi melā'ik şaf-be-şaf
Dediler maḥşūşdur saña şeref
On iki aḥkām-ı burcu gördü hep
Her birinde nice sırr-ı münteḥab
Seb'a-i seyyāreyi seyr eyledi
Vardı kürsī vüs'atin devr eyledi
İns ü cīnin şüreti üstünde var
Her birine bir melek bakmış turur

535 “şi'ār” kelimesi M'de “şu'ār” şeklinde harekelenmiş.

- Ellerinde şırmalı perde dutar
 Kağısı tağyır olursa setr eder
- 545 Görmeye kimse anıñ esrārını
 Bilmeye füssāķını ebrārını
- Anla Settār isminiñ hāşiyetin
 Keşf-i 'ayba yoķ rızāsı hāzretin
- Üç yüz ahlāķın güzel keyf ü kemi
 Hüsn-i hulk oldu kamunun a'zamı
- Kışşadan al hişşe ey dil sen daħı
 Olasın dā'im kemāletle saħı
- Ger dilersin olasın ehl-i selām*
Muştafā'ya ver şalāt her şubħ u şām
- 550 Andan etdi Sidre'ye 'azm-i sefer
 Fehm edip sırr-ı beşāretten eşer
- Ėayrı bir cilde olur revnaķ-ş'i'ār
 Ol mekāniñ vāşılı kenzler açar
- Anda bulur cümle a'māl müntehā
 Sidre oldu ol sebebden intihā
- Her 'amel iħlāşı üzre devr eder
 Ba'zı 'arşa ba'zısı levħa gider
- Kiminiñ cāyı bilinmez bī-ebed
 Bilir ancaķ Hāzret-i Ferd ü Şamed
- 555 Oldu Sidr'e Cebra'ıl'e çün maķām
 Sidre imiş dergeh-i Hāķ'dan merām
- Çün dimāğ-ı ādemī Sidre-şifat
 Cebra'ıl'i 'aql-i Raħmānī-şıķat
- İ'tidāl üzre ola kām-ı dimāğ
 Nūr-ı feyzinden alır rüşen çerāğ

- Hakk-ı ahkâm Sidre'den taqsîmidir
 Emr ü nehy ü germ ü serd tefhîmidir
 Kürsiden eyler tedellâ dem-be-dem
 Sırr-ı Hakk'dan Sidre'ye iki kâdem
- 560 Naşş ile şâbitdir anı etme red
 Eyle ikrâr etme te'vîl ile sed
 Anı idrâk eylemez 'aql-i beşer
 Hakk bilir ancak o hâl-i mu'teber
Ger dilersin Sidre'de tutmak maqâm
Kıl hezârân-ı şalât bâ-selâm
 Kıldı seyrân Sidre'yi çünkü habîb
 Çıkdı kürsî üstüne oldu hañîb
 Tefsîr etdi âyetü'l-kürsî'yi tām
 Tâ harîm-i vuşlata olsun imâm
- 565 Cebra'îl ile Burâk bâ-iştıyâk
 Dedi anda bi'z-zarûrî el-fırâk
 Düşdü pây-ı Ahmed'e Refref-nigâr
 Kırb-ı vuşlatla aña oldu süvâr
 Aldı Refref nâz ile gitdi anı
 Etdi güm-kerde ser-â-ser her yanı
 Andan etdi meyl-i 'arş-ı istivâ
 Anda buldu dil hevâ-gîr-i şafâ
 Oldu 'arş u kürsî şâha cilvegâh
 Kâffe-i esrârına kıldı nigâh
- 570 Geldi esrâr-ı tecellâ-yı nigâr
 Ğayrıdan bulmaz tesellî dil-figâr
 Yazdı tâk-ı istivâya ismini
 Atlas-ı nev-püş şardı cismini
 Baş edersin ferşi 'arşa vechi var
 Ferş ile çünkü olup 'arş üstüvâr

- Gördü esrâr-ı Hudâ'yı bî-şümâr
Görmemişdi anı çeşm-i rûzigâr
Eyledi andan öte tayy-ı mekân
Kâbe kavseyne ulaşdı nâgehân
- 575 Dîde tâ ki perdeden eyler güzer
Mağşadın âyînesin bulur nazâr
Ma'na-yı küntüm *ühıbbün* sırrına
Muṭṭalî' ol ey kalem er birrine
'Aqla bu vādî degildir cilveger
Kim ala sırr-ı Hudâ'dan ol haber
Hâzret-i Hâk'dan i'ânet kıl taleb
'Ârif-i bi'llâh ile ol munteḥab
Geçdi terkîb 'âleminden Muṣṭafâ
Nûr-ı maḥz oldu vücûdu bâ-şafâ
- 580 Kılılmış iken tâbiş-i 'aşkı şümûl
Baḥr-ı nûr-ı muṭlağa buldu vüṣûl
Kıy-ı rûḥ tedbîr-i tenden çekdi dest
Bir şadâ aldı kaleminden oldu mest
Nağme-sâz-ı lezzetinden bâ-ḥuşuş
Sırr-ı vicdân cünbüşü etdi zuhûr
Kendi kendinden geçip ol nâmdâr
Gıtdi destinden 'inân-ı ihtiyâr
Kenzi maḥfiyy-i ma'ârif dürcüne
Vâşıl oldu cem'-i cem'iḥ burcuna
- 585 Erdi minnî *lî-ma'allâh* râzına
Vâkıf oldu dil-nüvâz-ı nâzına

576 "Eger Allâh'ı seviyorsanız....", *Kur'an-ı Kerim*, 3/31.

584 "dürc" kelimesi S'de "derc" şeklinde harekelenmiş.

585 "Allah ile birlikte.....", *Kur'ân-ı Kerim*, 17/22. Bu ibare bir çok âyetde geçmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Ebruvānı *ķabe ķavseyne* nişān
Sırr-ı *sübħāne 'l-lezī* oldu 'ayān
- Mazhar-ı esrār-ı *mā-zāga 'l-başar*
Gördü ol āyāt-ı kübrāda neler
- Cilve kıldı der-meyān nāz u niyāz
Maḥv olup yāsı niyāzın ķaldı nāz
- Oldu raḥmetle şefā'at istivā
İki deryā mevc-ḥīzi ber-hevā
- 590 Eyledi ṭayy-ı maķāmāt-ı fenā
Oldu ol dem vāşl-i yāra āşinā
- Olmasa mir'āt-ı dilde sırr-ı dāğ
Açmaz envār-ı şuhūda dīde zāğ
- Sırr-ı Mevlā'dan açıldı bir ķapu
Girdi ol sırr-ı hüviyyet dedi hū
- Ne ḥalā vü ne melā vü ne semā
Oldu yek-ser cümle nā-būd u fenā
- Bī-lafız hem bī-ḥurūf u bī-şadā
Bī-kem ü bī-keyf ile dedi Ḥudā
- 595 Ben saḡa āyīne-i ḥüsn-i kemāl
Sen baḡa mir'āt-ı meşhūd-ı cemāl
- Kim göre zātın beni görmüş yaķın
Vāşıl-ı 'aynu'l-yaķın oldu emīn
- Bā-tecellī ol ḡabīb-i kibriyā
Buldu yek-rengī-i vaḡdetle vidā
- Mazhar-ı ḡaķķa'l-yaķın oldu güzīn
Gönderildi *raḡmeten li 'l-ālemīn*

586 "Bir gece āyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye...", Kur'ân-ı Kerim, 15/1.

587 "Gözü kaymadı", Kur'ân-ı Kerim, 53/17.

592 "kapı" kelimesi kafiyeden dolayı "kapu" şeklinde okunmuştur.

598 "Biz seni ancak ālemlere rahmet olarak gönderdik". Kur'ân-ı Kerim, 21/107.

Turkish Studies

- Şeş ma'ānī gitdi oldu 'ayn-ı ferd
Mīm-i Aḥmed maḥv olup ҡaldı aḥad
- 600 Sırr-ı ism-i a'zam oldu tal'atı
Aldı evşāf-ı Ḥudā'dan ḥil'atı
Ḳalmadı esrār-ı Ḥaḳḳı bā-şafā
Gördü cümle fāḥr-ı 'ālem Muştafā
Eyledi ḥüsn-i taḥıyyāt u selām
Oldu ṭoḳsan biḡ kelām-ı müstedām
*Ger dilersin bulasın zevḳ u şafā
Ver şalavāt ber-revān-ı Muştafā*
Yazdılar bu sırrı erbāb-ı vüşül
Baş göz ile gördü Mevlā'yı Resül
- 605 Olamaz bu ḥāle vāḳıf ḥārici
Eyleme inkār olursun ḥāricī
Bu ḥuşūşāt ҡāle gelmez ḥāldir
Bu sözü işbāta nazım dāldir
Çünkü terkībin ҡomuşdu 'arşa ol
Eyledi 'avdet aḡa buldu vüşül
Seyr edip gülşen-serā-yı cenneti
Gördü lā-yuhşā kemāl-i ni'meti
Dār-ı 'adne serv-i nāz etdi ḥırām
Rü'yetu'llāh andadır yevme'l-ḳıyām
- 610 Semt-i Mūsā'ya edip 'atf-ı zimām
Eyledi anıḡ ile bir çok kelām
El-vedā' ile erişdi Ādeme
Düşdü eflāke firāḳ-ı demdeme
Hep sürüş [ü] enbiyā vü evliyā
Bāreke'llāh dediler bā-Muştafā

Turkish Studies

- Maṭla‘-ı *faşlā* ‘*bimā tü’mer* qarīn
 Ṭal‘at-endāz oldu Mekke’ye emīn
 Oldu otuz dört mi‘rāc-ı Resūl
 Biri cismī ğayrı rūḥānī vuşul
- 615 Eyleme ‘arş üzre Ḥaḫḫ’ı sāmī‘ān
 Çün ḳadīme olamaz ḥādīs mekān
 Şeş cihetden ol münezzeh zü’l-celāl
 Bī-mişāl u bī-naẓīr açdı cemāl
 Sür‘at-ı mi‘rācı sen şanma ‘aceb
 Oldu ḳādir her şeye ḥazret-i Rab
 Āyet-i *lemḥ’il-başar* bürhānıdır
Ev hüve akreb Ḥudā’nın şānıdır
 Baḫ Fütūḫāt’a anı eyle yaḳīn
 Tā ki şekkinden olasın sen emīn
- 620 Ḳuvve-i ḥavşala-i ‘aql-i beşer
 Zāhir idrāk edemez zerre ḳadar
 Eyledi tekmīl-i mi‘rāc ol emīn
 Ḥüsn-i nūr-ı muṭlaḳa oldu qarīn
Kāmī mi‘rāc et şalāt-ı ḥams ile
Ḳıl selām-ı Aḫmed’i zīver dile
Maṭlabü’-d-Du‘ā³²
 Hatm-i Mevlidü’n-Nebiy-yi Muştafā
 Oldu ihlāş üzre lāzımdır du‘ā
 Ey ḥudāvend-i kerīm ü zü’l-celāl
 Vāḫid ü ḥayy u ḳadīm ü lā-yezel

613 “Sana emrolunanı açıkça söyle...”, Kur’ân-ı Kerim, 15/94.

618 “...göz açıp kapama gibi veya daha az bir zamandan ibarettir..”, Kur’ân-ı Kerim, 16/77.

32 Başlık M’den alınmış.

623 S’de yok.

- 625 İsm-i a'zam hürmetine yâ Hudâ
Müstecâb eyle du'âmız dâ'imâ
Mefhâr-ı şâh-ı risâlet hürmeti
Maşrıķ-ı şems-i hidâyet hürmeti
Sırr-ı Furķân 'arş-ı a'zam hürmeti
Levh-i Maḥfûz nûr-ı efham hürmeti
Enbiyâ vü evliyâlar hürmeti
Etķiyâ vü aşfiyâlar hürmeti
Çâr-yâr-ı bâ-şafânıḡ hürmeti
Âl ü evlâd-ı abânıḡ hürmeti
- 630 Hem be-şubbân-ı behiştân-ı rızâ
Hem be-sırr-ı Şâh-ı Merdân-ı Hudâ
Hûn-ı çeşm-i 'âşıkânıḡ hürmeti
Sırr-ı pāk-i 'ârifânıḡ hürmeti
İşbu meclis bâdi-i rahmet ola
Maķsad-ı aķşâyâ cümle yol bula

624 Bu beyit S'de şöyledir: Ey nasaķ-sâzi-i 'âlem ber-kemâl
Ey kerem-kârî-i âdem zü'l-celâl

625 hürmetine yâ Hudâ M, D: hürmeti ķıl feth-i bâb S / Müstecâb eyle du'âmız dâ'imâ D, M: Dâ'imâ olsun
du'âmız müstecâb S.

626 S'de şu beyit var: Hem be-câh-ı ḡazret-i fahrü'r-Rüsül
Reh-ber-i nûr-ı hidâyet ber-sübül

627 Beyit S'de şöyledir: Hem be-nûr-ı 'arş ü kürsi vü felek
Hem be-sırr-ı ḡâme vü levḡ ü melek

628 Beyit S'de şöyledir: Hem be-ḡaķķ-ı enbiyâ vü eviyâ
Hem be-câh-ı etķiyâ vü aşfiyâ

629 Beyit S'de şöyledir: Hem be-ḡubb-ı çâr-yâr-ı bâ-şafâ
Hem be-feyz-i âl u aşḡâb-ı 'abâ

630 S'den alınmış.

631 Beyit S'de şöyledir: Hem be-'aşķ-ı hûn-ı çeşm-i 'âşıkân
Hem be-şevķ-i sırr-ı pāk-i 'ârifân

632 bâdi-i D: bâ'ış-i M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- Bā'ış-i cem'iyeti mesrûri kı1
 Dü-cihānda luḡ ile maḡfûri kı1
 Ehl-i meclis ola cümle kām-yāb
Oḡuna ḡübā lehüm ḡüsñü me'āb
- 635 Sāye-i 'adl-i şehensāhīde hep
 Olalar āsūde-ḡāl-i munteḡab
 Siyyemā 'Abdu'l-'azīz Ḥān-ı ferīd
 Gün gün üzre şevketi olsun mezīd
 Bāḡ-ı dil-i reşk-güvār faşl-ı bahār
 Saḡtanat taḡtında olsun pāydār
 Görmeye vaḡt-i ḡazān-ı rüzḡār
 Bāha-i iḡbāl ü baḡt-ı sāyedār
 Şermesār olsun 'adūsu ser-te-ser
 Ḥızmetinde ḡalalar beste-kemer
- 640 Rusiya'nın yüzleri olsun siyeh
 Münhezim maḡhūr olup eyleye āh
 İçlerine düşe ḡā'ün u vebā
 Devlet ü mülkü ola cümle hebā
 Bir ḡarafdan ḡaḡt ile ḡahr olalar
 Günde yüz biḡ dürlü miḡnet bulalar
 'Asker-i İslāmiyān manşūr ola
 Ḳuvvet ü nuşret bulup mesrūr ola

633 mesrûri D: mesrûri M; maḡfûr S / maḡfûri D: maḡfûr M; mesrūr S.

634 ḡüsñü: D ve M'de "ḡüsne" şeklinde harekelinmiştir. "...Varılacak güzel yurt da onlar içindir." Kur'ân-ı Kerīm, 13/29.

635 S'de yok.

636 'Abdu'l-'azīz Ḥān-ı ferīd S; ḡāzī vü ḡān 'Abdu'lḡamīd D; M'da şöyle bir beyit vardır:

Pādişāh-ı dīn ü İslāmı müdām

Maḡhar-ı tevḡīḡ kı1 Rabbu'l-enām

637 Bu ve bundan sonraki beyit S'den alınmış.

640-647 arası beyitler M'den alınmış.

Turkish Studies

- Cümle-i a'dā-i dīn olsun haķır
 Dağı evlād ü 'ayāli hep esir
- 645 Hā'in-i İslām olan zālimleri
 Terbiye kııl eyle ıslāh anları
 Hep müşirān u vezirān u ferik
 Olalar şer'-i şerif üzre şadik
 Dest-gir ol cümleye hayy u ferd
 Kıl muķarin eyle hem hayra meded
 Niyet-i paki pezira-yı huşul
 Bula dā'im maķşad-ı aşla vüşul
 Olmaya devrinde rüy-ı ihtilāl
 Gelmeye tab'-ı cihān-bāna melāl
- 650 Turra-i eczā-yı ümmidi sa'id
 Ola cem'iyetle hoş-büy-ı mezid
 'Asker-i şāhāne manşuru'l-livā
 Fetḥ-i Rabbāniyle olsun dā'imā
 Dağı sā'ir bendegān-ı şadikān
 Sü'r-i luḫf ile olalar şadmān
 Merḥametlerin füzün eyle müdām
 Cümle İslām üzre ey Rabbü'l-enām
 Nāzım-ı 'aciz kuluḫ kııl kām-kār
 Dü cihānda olmaya hem şermesār
- 655 El-emān maḫrüm-ı didār eyleme
 Öyle ḫirmāna giriftār eyleme

648 Bu ve bundan sonraki iki beyit S'den alınmış.

652 Rabbāniyle olsun D, M: nuşretle olalar S.

653 D'de yok; üzre ey S: üstüne M.

654 'aciz kuluḫ kııl D: mevlüd olsun S / Dü cihānda olmaya hem şermesār D: Bu eşer ḫalsun cihānda yadigār S;

M'da beyit şöyledir: Nāzımı mevlüdü hem me'cür ola
 Dü-cihānda her cihet mesrür ola

Turkish Studies

Yâ Hudâ luṭfunla 'ālî kıl anı
 Gönlü olsun feyz-i 'aşkıñ maḥzeni
 Kâr u bārında müdâm ol dest-gîr
 Ola 'irfân ile bî-mişl ü nazîr
 Levḥa-i 'izzetde kayd et adını
 Eyle hem ḥayru'l-ḥalef evlādını
 Sāye-i luṭf-ı cihân-dārîde ol
 Maḫşad-ı aḫşāsına bula vuşûl

660 Dü cihānda çekmeye ḥasretle āḥ
 Dā'imā ḡafletden eyle intibāḥ

Sen naşîb eyle bu 'abd-i nāzıma
 Kāmil îmān ile ḥüsn-i ḥātîme

Kāmî Mevlid-i Resûl oldu tamām
 Nazmına târîḫ ḡad misk ü ḥitām

(قَد مَسْك و خَتَام / 1271H./1854-5M.)

Ḥamdü li'llāḥ buldu çünkü iḥtitām
*Söyleyeler eṣ-şalāt ü ve's-selām*³³

656 M'dan alınmış.

657 Bu ve bundan sonraki beyit S'de yok.

659 S'den alınmış.

662 M'den alınmış; S'de beyit şöyledir: Rûzî kıl yâ Rabb 'abd-i nāzıma
 Ḥayr-ı a'mâl eyle ḥüsn-i ḥātîme

662 Bu beyit S'de şöyledir: Oldu Mevlidü'n-Nebî bunda tamām
 Kāmî târîḫîñ oḡu misk ü ḥitām

663 S'de yok.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, Hüseyin-Atik, Hikmet, “Siverekli Sami Efendi’nin Mevlid’i ve Şanlıurfa Yöresinde İcrâsı”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi “Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed” (7-8 Mart 2009) Sempozyumunda sunulan bildiri.
- Ali Emîrî, *Tezkire-i Şu’arâ-ı Âmid*, Matba’a-i Âmidî, Dersâdet, 1328.
- Ali Emîrî Efendi, *Esâmî-i Şu’arâ-yı Âmid*, (haz. Galip Güner- Nurhan Güner), Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara, 2003.
- BEKTAŞ, Ekrem, “Siverekli İbrahim Re’fet ve Mevlid’i”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Konya, 2007, S. 17, s. 77-103.
- BEYSANOĞLU, Şevket, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 2 C. Diyarbakır’ı Tanıtma Derneği Neşriyatı, Diyarbakır, 1957.
- Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-III*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2000.
- GÖÇGÜN, Önder, *Diyarbakır, Kütüphanesi’ndeki Türkçe Yazma Eserler Üzerine Araştırmalar*, Atatürk Üniversitesi, İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, 3. Sayı (Fasikül 1-2), Sevinç Matbaası, Ankara, 1979, 191-238.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. 2, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1970.
- İPEKTEN Haluk vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.
- Kâmî Şaban Mehmed Efendi, *Divân*, 1280.
- MAZIOĞLU, Hasibe, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Türkoloji Dergisi*, VI. Cilt, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1974. s. 31-62.
- ÖZGÜLTEKİN, Ramazan, *Siverekli Hacı Yusuf Sami Efendi Hayatı ve Eserleri*, Siverek, 2005.
- PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2006.
- PEKOLCAY, Necla, *Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesiletü’n-necât)*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1980.
- Şemseddin Sâmî, *Kâmûsu’l-A’lâm*, Tıpkıbasım, Kaşgar Neşriyat, Ankara, 1996.
- Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- ŞÜKÛN, Ziya, *Farsça-Türkçe Lûgat, (Ferheng-i Ziya)*, III C, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.
- TUMAN, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâ’ilî -Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, I-II, (haz. Cemâl Kurnaz- Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001.
- Yeni Tarama Sözlüğü*, (Düzenleyen: Cem Dilçin), TDK Yayınları, Ankara, 1983.